

Salla Kalermo

**Sähköinen opinto-ohjausjärjestelmä käyttäjien
kokemana**

Tietotekniikan
pro gradu -tutkielma
1. kesäkuuta 2006

Jyväskylän yliopisto

Tietotekniikan laitos

Jyväskylä

Tekijä: Salla Kalermo

Yhteystiedot: saelkale@cc.jyu.fi

Työn nimi: Sähköinen opinto-ohjausjärjestelmä käyttäjien kokemana

Title in English: Electronic study guidance application experienced by users

Työ: Tietotekniikan pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 68

Tiivistelmä: eHOPS-sovellus on Jyväskylän yliopistossa kehitetty sähköinen sovellus opintosuunnitelmien laatimiseen. Sovelluksen on tarkoitus olla apuväline opinto-ohjauksessa opintosuunnitelmien tullessa pakollisiksi korkeakouluissa vuonna 2006.

Sovelluksen pääasiallinen pilotointi tapahtuu lukuvuonna 2005-2006. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää käyttäjien kokemuksia sovelluksesta ja sen käytöstä opinto-ohjauksessa.

English abstract: Electronic individual learning plan -application is a tool for making individual learning plan (ILP). It has been developed in Jyväskylä University. ILPs are going to be obligatory year 2006 in universities.

Application is now, during academic year 2005-2006, in testing phase. Goal of this research is to define users' experiences about application and its use in study guidance.

Avainsanat: tietotekniikka, pro gradu -tutkielma, opinto-ohjaus, henkilökohtainen opintosuunnitelma, Korppi-opintotietojärjestelmä

Keywords: information technology, Magister's thesis, study guidance, individual learning plan, Korppi-system

Sanasto

HOPS eli henkilökohtainen opintosuunnitelma on opiskelijan laatima ja laitoksen mahdollisesti hyväksymä suunnitelma opintojen suorittamisesta.

Korppi on Jyväskylän yliopistossa käytössä oleva opintotietojärjestelmä, joka tarjoaa tietoa ja työvälineitä opettajille, opiskelijoille ja sihteereille.

Opintojakso on pienin suoritettava opintosuoritusrekisteriin merkittävä opintojen osa. Kurssi on opintojakson ilmentymä. Käytännön puheessa opintojaksoja nimitetään usein kursseiksi.

Opintokokonaisuus on yhdestä tai useammasta opintojaksosta muodostettu kokonaisuus. Opintojaksot voivat olla pakollisia, valinnaisia tai vaihtoehtoisia. Opintokokonaisuus voi olla tasoltaan esimerkiksi perus, aine tai syventävä.

Tutkintovaatimus on tiettyyn pääaineeseen hyväksytty rakenne, joka koostuu pakollisista ja valinnaisista opintokokonaisuuksista ja -jaksoista. Uudempi termi tutkintovaatimukselle on opetussuunnitelma.

Malliopintosuunnitelma on Korppi-sihteerin laatima opintosuunnitelma, johon hän on esimerkiksi kirjannut opintojaksoille suositeltavia suoritusajkoja tai suositeltavia sivuaineita. Malliopintosuunnitelma on siis tehty jonkin tutkintovaatimuksen pohjalta. Jos halutun tutkintovaatimuksen pohjalta on tehty malliopintosuunnitelma, voi opiskelija ottaa mallin oman suunnitelmansa pohjaksi.

Ryhmittely on eHOPS-sovelluksen yhteydessä käytetty sana opintojaksoja ja opintokokonaisuuksia ryhmittelevästä kokonaisuudesta. Ryhmittelyn avulla voidaan yhdistää elementtejä eli opintojaksoja, opintokokonaisuuksia ja tutkintovaatimuksia yhteen rakenteen selkeyttämiseksi. Ryhmittely voi myös olla "avoin", jolloin siihen ei ole liitetty yhtään elementtiä.

WWW-sovellus on Internetin ylitse käytettävä sovellus.

Sisältö

Sanasto	i
1 Johdanto	1
2 Taustat, tavoitteet ja tutkimusasetelma	2
2.1 Opinto-ohjaus korkea-asteella	2
2.2 eHOPS-sovellus	3
2.3 Tutkimus	3
2.3.1 Tutkimusongelmat	3
2.3.2 Tutkimusmenetelmät	3
3 Opinto-ohjaus korkea-asteella	5
3.1 Opinto-ohjauksen merkitys, tavoitteet, haasteet ja tulevaisuus	6
3.2 Erilaiset ohjaajat	8
3.2.1 Opettaja ohjaajana	8
3.2.2 Opiskelija ohjaajana	8
3.2.3 Oman laitoksen ulkopuoliset ohjaajat	9
3.3 Erilaiset ohjattavat	10
3.4 Ohjaus Jyväskylän yliopistossa	10
4 Verkko-ohjaus	14
4.1 Ohjauksen välineet verkossa	14
4.1.1 Verkkokeskustelu	14
4.1.2 Sähköposti	15
4.1.3 Korppi-järjestelmän opinnäytteet-osio	16
4.1.4 eHopo	16
4.1.5 HOPS WebOodissa	16
4.2 Verkko-ohjaajan roolit	16
4.3 Sähköisten järjestelmien hyödyt ja haitat	18
5 HOPS	20
5.1 HOPSin määritelmä	20
5.2 HOPSit käyttöön yliopistoissa	21

5.3	HOPSit Jyväskylän yliopistossa	21
6	eHOPS-sovellus	23
6.1	Yleistä eHOPSista	23
6.2	Tekniikasta	25
6.3	Käyttöliittymästä	25
7	Empiirinen osuus	31
7.1	Kyselyiden suunnittelu	31
7.2	Kyselyiden toteutus	32
8	Kyselyjen tulosten analysointi	33
8.1	Korppi-sihteeille tarkoitettu kysely	33
8.1.1	Laitosten käytännöt	33
8.1.2	eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen	37
8.2	Opintojen ohjaajille tarkoitettu kysely	37
8.2.1	Laitoksen käytännöt	38
8.2.2	Ohjaus	38
8.2.3	eHOPSin hyöty ja tarpeellisuus	40
8.2.4	eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen	41
8.3	Opiskelijoille tarkoitettu kysely	42
8.3.1	Laitoksen käytännöt	43
8.3.2	eHOPSiin saatu tuki ja ohjaus	44
8.3.3	eHOPSin käytön kokemukset	46
8.3.4	HOPS verkossa	48
8.3.5	eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen	49
8.4	Kolmen eri tiedekunnan opiskelijoiden näkökulma	49
8.4.1	Informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset	49
8.4.2	Kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset . . .	52
8.4.3	Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset	55
8.4.4	Tiedekuntien vertailua	57
8.5	Opiskelijakyselyn yhteenveto	58
9	Yhteenveto	61
	Lähteet	62

1 Johdanto

Elokuussa 2005 siirryttiin yliopistoissa uuteen tutkintorakenteeseen. Siirtymä merkitsee erityistä haastetta opintojen ja opiskelun ohjaukselle. Opetusministeriön kehitysvaatimusten sekä yliopistojen tulossopimuksen mukaan henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPSit) tulee ottaa käyttöön vuoteen 2006 mennessä. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemisen vaatimus edellyttää entistä enemmän myös laitosten ja tiedekuntien henkilökunnalta. Heiltä täytyy löytyä asiantuntemusta, jonka avulla opiskelijaa voidaan ohjata opintojen suunnittelussa. [3, s. 8]

eHOPS-sovellus on Jyväskylän yliopistossa kehitetty sähköinen väline henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimiseen. eHOPS-sovelluksen kehittäminen aloitettiin syksyllä 2003. Ensimmäistä kertaa sovellusta pilotoitiin syksyllä 2004 Jyväskylän yliopiston fysiikan laitoksella. Lukuvuonna 2005-2006 pilotoinnissa on mukana n. 10 Jyväskylän yliopiston laitosta siten, että lähes jokaisesta tiedekunnasta on pilotissa mukana vähintään yksi laitos. Jokaisella pilotissa mukana olevalla laitoksella ja oppiaineella on hieman erilaiset HOPS-käytänteet.

Tämä tutkimus selvittää käyttäjien kokemuksia sovelluksesta. Kokemusten perusteella tutkielmassa arvioidaan kokevatko käyttäjät sovelluksen hyödyllisenä ja millaiset käytänteet ovat käyttäjien mielestä sopivimmat sovellusta käyttäessä. Lisäksi sovellusta voidaan jatkokehittää käyttäjien kokemusten perusteella.

Tutkielman teoriaosuus, luku 3, sisältää katsauksen korkeakoulujen opinto-ohjauksen määritelmään, haasteisiin ja tavoitteisiin sekä sähköisen ohjauksen välineisiin. Lisäksi luvussa 4 tarkastellaan sähköistä opintojen ohjausta. Luku 5 sisältää HOPS-käsitteen määrittelyä ja tutkimuksen kohteena oleva eHOPS-sovellus esitellään luvussa 6. Tutkielman empiirisessä osuudessa, luvuissa 7 ja 8, kootaan ja analysoidaan käyttäjiltä saatu palaute. Luvussa 9 esitetään yhteenveto tehdystä työstä.

2 Taustat, tavoitteet ja tutkimusasetelma

Luvussa esitellään tutkimuksen taustoja ja tavoitteita sekä tutkimusmenetelmät.

2.1 Opinto-ohjaus korkea-asteella

Ohjauksen käytänteet ovat hyvin erilaisia eri korkeakouluissa ja myös korkeakoulujen sisällä. Yliopistossa on perinteisesti korostettu akateemista vapautta, jolloin systemaattista ohjausta ei ole koettu tarpeelliseksi. Ammattikorkeakouluissa opintojen ohjausta on kehitetty määrätietoisemmin. 1990-luvulla opintojen ohjaukseen alettiin kiinnittää enemmän huomiota myös yliopistoissa. Syynä olivat pitkittyneet opintoajat. Todettiin, että opintojen ohjaus voisi olla yksi keino, jolla opintojen pitkittymistä ja tutkinnon epätarkoituksenmukaista laajentumista voitaisiin ehkäistä. 2000-luvulla opintojen ohjauksen kehittäminen on määritelty yhdeksi keskeisistä korkeakoulujen toiminnan kehittämiskohteista. [7, s. 17–18]

Korkea-asteen opinto-ohjauksessa on paljon haasteita. Ensinnäkin on vaikea määrittää, mikä on sopiva määrä ohjausta. Opinnot ovat korkeakoulussa pääosin opiskelijan vastuulla, joten liiallista holhoamista halutaan välttää. Toisaalta ohjauksen saaminen ei myöskään saa jäädä yksinomaan opiskelijan oma-aloitteisuuden varaan.

Harvoilla korkeakouluissa ohjausta antavilla henkilöillä on minkäänlaista ohjausalan koulutusta. Korkeakouluissa ei yleensä ole yhtenäisiä käytäntöjä ohjauksen suhteen. Useimmiten niitä ei ole edes korkeakoulun sisällä. Tämän vuoksi ohjauksen määrä ja laatu voivat vaihdella hyvin paljon. Myös ohjausta antavien henkilöiden nimikkeet ovat hyvin monenlaisia. Opiskelijat eivät välttämättä hahmota keneltä saa ohjausta ja minkälaisia kysymyksiä kenellekin voi esittää. Suurissa koulutusyksiköissä haasteita asettaa se, miten henkilökohtaista ohjausta voidaan tarjota jokaiselle resurssien ollessa rajalliset.

Haasteita opintojen ohjaukselle asettavat myös monimuotoistuva opiskelijajoukko, valinnaisuuden lisääntyminen yliopistojen välisen lisääntyneen yhteistyön, kansainvälistymisen ja kaksipuolaisen tutkintorakenteen vuoksi, verkkokurssien lisääntyminen, yhden opiskelupaikan sääntö sekä vaatimukset opintoaikojen lyhentämiseksi ja opintojen keskeyttämisen vähentämiseksi. [7, s. 24–32] [5, s. 6–7]

2.2 eHOPS-sovellus

Jyväskylän yliopistossa on kehitetty syksystä 2003 alkaen sähköistä henkilökohtaisten opintosuunnitelmien hallinta- ja raportointisovellusta. Sovellus on osa Jyväskylän yliopistossa käytössä olevaa Korppi-opintotietojärjestelmää. Kyseisellä eHOPS-sovellukseksi kutsutulla sovelluksella opiskelijat voivat laatia henkilökohtaisen opintosuunnitelman, muuttaa sitä ja seurata sen toteutumista. Sovellus toimii opinto-ohjaajille työvälineenä opintojen ohjaamisessa.

eHOPS-sovelluksen kehittäminen aloitettiin, koska opintosuunnitelmat olivat tulossa pakolliseksi kaikille yliopisto-opiskelijoille ja koettiin, että olemassaolevilla käytänteillä ja resursseilla kaikkien opiskelijoiden suunnitelmien läpikäyminen sekä toteuttaminen ei olisi mahdollista.

eHOPS-sovellusta käytettäessä etenee HOPS-prosessi pääosin seuraavasti. Ensin Korppi-sihteerit koostaa opintojaksoista opintokokonaisuuksia ja niistä edelleen tutkintovaatimuksia. Näistä opiskelija valitsee opintosuunnitelmansa pohjaksi tietyn aineen ja vuoden tutkintovaatimukset sekä täydentää sen henkilökohtaiseksi opintosuunnitelmakseen. Opintosuunnitelmaa luodessaan opiskelija voi olla yhteydessä opintoneuvojaan. Valmiin opintosuunnitelman opiskelija hyväksyttää hyväksyjällä. Hyväksyjän ei välttämättä tarvitse olla erillinen henkilö, vaan usein opintoneuvoja toimii myös hyväksyjän roolissa.

2.3 Tutkimus

Luvussa esitellään tutkimuksen tavoitteita ja menetelmiä.

2.3.1 Tutkimusongelmat

Tutkimusongelmana oli tarkastella, miten eHOPS-sovellus on vastannut käyttäjien tarpeisiin. Tavoitteena oli tutkia, onko sovelluksesta ollut riittävää hyötyä sen aiheuttamaan ”vaivaan” (kuten sovelluksen käytön opettelemiseen ja viemään aikaan) nähden. Koska tutkimuksen kohderyhmänä olivat opiskelijat, opettajat ja sihteerit, selvitettiin tutkimuksessa kunkin käyttäjäryhmän näkökannat.

2.3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelminä tutkimuksessa käytettiin kyselyitä. Kullekin käyttäjäryhmälle, opiskelijoille, opinto-ohjaajille ja sihteeereille, tehtiin oma kyselynsä. Kyselyt olivat tässä tapauksessa hyvä väline tutkimuksen tekoon, koska kohderyhmä oli laaja.

Kohderyhmänä olivat kaikki laitokset, joilla sovellus on ollut käytössä. Opiskelijoista kohderyhmänä olivat kaikki opiskelijat, jotka olivat tiettyyn päivään mennessä luoneet opintosuunnitelman eHOPS-sovelluksella.

Lisäksi tutkielmassa tutkittiin tarkemmin kolmen eri tiedekunnan opiskelijoiden vastauksia. Tarkemmin tarkasteltaviksi tiedekunniksi valittiin informaatioteknologian tiedekunta, kasvatustieteiden tiedekunta sekä yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Informaatioteknologian tiedekunnassa eHOPS-sovellus on käytössä lähes kaikilla opiskelijoille, kasvatustieteen tiedekunnassa sovellusta käyttää muutama laitos ja yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa sovellus ei ollut lukuvuonna 2005-2006 vielä lainkaan varsinaisesti käytössä. Toki opiskelijat ovat kaikilla laitoksilla voineet tehdä eHOPSinsa itsenäisesti, sillä sovellus on Korppi-järjestelmässä näkyvillä kaikille opiskelijoille.

3 Opinto-ohjaus korkea-asteella

Ohjauksen käsiteestä on monia tulkintoja. Laadukkaassa opintojen ohjausjärjestelmässä ohjaus on saavutettavaa ja oikea-aikaista, erilaiset ohjaustarpeet tunnistetaan ja näihin tarpeisiin vastataan niin, että opiskelija voi hyödyntää järjestelmää itseohjautuvasti. Ohjaus on määrällisesti riittävää ja laadukasta opiskelijan kannalta ja ohjaustieto on ajantasaista. [7, s. 10]

Ohjauksessa ei ole tavoitetta opettaa tai antaa opetuksia, jotka sitten johtaisivat muutokseen asiakkaan tilanteessa. British Association of Counsellors kuvaa ohjaus- ja neuvontatyötä seuraavasti: ”Ohjaus- ja neuvontatyössä (counselling) toimitaan silloin kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota ja kunnioitusta määräaikaisesti asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille. Ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin.” [19, s. 7]

”Ohjauksen perimmäinen tavoite on tehdä ohjaus tarpeettomaksi: tukea opiskelijoita kasvamaan itseohjautuviksi, itsenäisiksi, innovatiivisiksi ja kriittisesti ajatteleviksi kansalaisiksi.” Ohjaus on käsitteenä monimerkityksinen ja sen lähikäsitteitä, kuten neuvontaa ja tutorointia, käytetään usein rinnakkaisina. Ohjaus ei voi olla pelkästään yksisuuntaista neuvontaa ja valmiiden ratkaisujen tarjoamista opiskelijalle vaan opiskelijan tulee itse löytää omat ongelmansa ja ratkaisumenetelmänsä. Neuvonnassa ja ohjauksessa on erona se, että neuvonta on vastaamista opiskelijan kysymyksiin, ohjaus taas vuoropuhelua yhdessä määritellystä ongelmasta, jonka ratkaisusta opiskelija on itse viime kädessä vastuussa. Raja ohjauksen ja neuvonnan välillä on tosin häilyvä. [3]

Matikaisen mukaan [16, s. 5] asiantuntijan ja oppijan tai asiakkaan kohtaaminen on vuorovaikutusprosessi, jota kutsutaan ohjaukseksi. Määritelmällisesti ohjaus tarkoittaa ajan, huomion ja kunnioituksen antamista ohjattavalle. Ohjauksella asiakasta autetaan hänen ongelmiansa käsittelyssä ja ratkaisemisessa niin, että hän voi jatkaa eteenpäin, ongelmia ja vastuita ei kuitenkaan oteta pois asiakkaalta. Ohjaussuhdetta ja -tapahtumaa kuvaa hyvin termit ”neuvottelu”, ”keskustelu” ja ”dialogi”, koska niiden kautta ilmenee ohjaustoiminnan vuorovaikutuksellinen ja prosessoiva luonne [22, s. 13].

Yliopistoissa ohjauksen osa-alueita ovat esimerkiksi opintojen, urasuunnittelun,

henkilökohtaisen tai ammatillisen kasvun ohjaus. Lisäksi ohjausta voidaan määritellä myös menetelmänä. Menetelmänä ohjausta kuvaa vuoropuhelu ja yhteisten vastausten hakeminen riippumatta siitä kuka ohjausta antaa ja missä asiassa. [3, s. 37–38]

Käytännössä ei ole olemassa yhtä yksinkertaista ja oikeaa tapaa järjestää tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja yliopistossa, sillä opiskelijoiden tausta ja odotukset vaihtelevat sekä eri toimintayksiköt painottavat tavoitteitaan eri tavoin ja tämä vaikuttaa myös tarjottavien ohjauspalvelujen luonteeseen ja laajuuteen. Ohjausta suunniteltaessa täytyy siis ottaa huomioon sekä toimintaympäristö että opiskelijoiden yksilöllisyys. Lähtökohtana on se, että ohjauksellisia palveluja on oltava tarjolla kaikille. Lisäksi on varmistettava se, että sekä opiskelijat että koko henkilöstö tietävät millaisia palveluja on tarjolla ja kuka mistäkin on vastuussa. [23, s. 76–77]

3.1 Opinto-ohjauksen merkitys, tavoitteet, haasteet ja tulevaisuus

Korkeakoulujen opinto-ohjaajat kohtavat nykypäivänä monia haasteita. Opiskelijoiden pitäisi antaa toimia itsenäisesti, mutta opinto-ohjaukseen hakeutumista ei kuitenkaan saisi jättää opiskelijan itsensä varaan eli opiskelijoita pitäisi neuvoa, mutta kädestä ei silti saisi olla pitämässä kiinni. Opiskelijoiden ohjaaminen kuuluu lähes koko henkilökunnan tehtäviin, mutta ohjausalan koulutusta on heistä harvalla. Käytännöt eri korkeakoulujen välillä ovat hyvin vaihtelevia. Käytännöt vaihtelevat yleensä suuresti myös korkeakoulujen sisällä. Suurissa yksiköissä on vaikea antaa henkilökohtaista ohjausta kaikille, sillä resurssit ovat rajalliset.

Opiskelijajoukko monimuotoistuu, joten erilaisuus tulisi ottaa huomioon myös ohjausta annettaessa. Uusi opiskelija ei läheskään aina ole tuore ylioppilas, vaan opiskelijoiden taustat voivat vaihdella huomattavasti. Opiskelijoiden odotukset ja tarpeet voivat olla hyvinkin erilaiset, vaikka he tiedekunnan näkökulmasta olisivatkin kaikki uusia opiskelijoita. Monet opiskelijat rahoittavat opiskeluaan työnteolla ja monet ovat perheellisiä. Opiskelu ei ole enää erillinen elämänvaihe, niin kuin aikaisemmin. Kunkin yksilön elämäntilanne tulee ottaa huomioon opintojen ohjauksessa. Moniin opiskeluun liittyviin ongelmiin voidaan vaikuttaa ohjauksella. Opintojen hitaan etenemisen taustalla voi tosin olla myös syitä, joihin ohjaus ei voi vaikuttaa. [3, s. 29–31]

Vapaus tutkinnon koostamiseen vaihtelee ja lisäksi opiskelijoiden valinnaisuus opinnoissa on lisääntynyt muun muassa yliopistojen välisen lisääntyneen yhteistyön, kansainvälistymisen ja kaksipuolaisen tutkintorakenteen takia. Oman suunnittelun vapaus edellyttää omatoimisuutta ja voi lisätä ahdistusta. Toisaalta vapaus va-

lita voi olla myös tutkinnon vahvuus, sillä opiskelija voi muokata opintojaan omien mieltymystensä mukaisesti. Vapaus tuo siis myös vastuuta, joka voi luoda pelkoa erilaisista virheellisistä valinnoista. Opiskeluun liittyvien valintojen hyödyllisyydestä ei olla varmoja, joten niitä pelätään tehdä. Opinnot taas venyvät ja pirstaloituvat, jos opiskelee varmuuden vuoksi kaikkea mahdollista. Juuri lisääntyneiden valinnan mahdollisuuksien vuoksi yliopisto-opiskelijatkin tarvitsevat entistä useammin mahdollisuutta neuvotella tilanteestaan ja vaihtoehtoisista tulevaisuudennäkymistään. [3, s. 22–36]

Opiskelijan kannalta ohjauksessa on haasteellista ohjausta antavien henkilöiden erilaiset nimikkeet. Opiskelijan voi olla vaikea hahmottaa keneltä ohjausta saa ja minkälaisen asian parissa voi kenenkin luo mennä. Opiskelijoita hämää myös ohjaukseen liittyvän tiedon jakelu. Opintojen ohjaukseen liittyvää materiaalia on yleensä paljon opinto-oppaassa. Lisäksi materiaalia voi olla ilmoitustauluilla ja yhä suuremmassa määrin intra- ja Internetissä. Ongelmana on se, että ohjaukseen liittyvät tiedot voivat olla eri lähteissä ristiriidassa keskenään. [7, s. 31]

Opiskelijat ovat useissa kyselytutkimuksissa toivoneet lisää ohjausta ja esittäneet myös toiveita siitä, miten ohjausta tulisi parantaa. Ohjauksen järjestämisessä ei kuitenkaan voida lähteä vain opiskelijoiden toiveista. Osallistumisaktiivisuus saattaa olla hyvin alhainen, vaikka tarjottaisiin juuri sellaista ohjausta, jota opiskelijat ovat toivoneet. Syynä saattaa olla esimerkiksi se, että ohjaustilanteet eivät ole pakollisia, eikä niistä saa opintopisteitä tai -viikkoja. Voi olla kyse myös siitä, että opiskelijat eivät ole riittävästi mukana ohjauksen suunnittelussa tai siitä, että ohjaus on saattanut olla lyhytaikaista tai satunnaista, opinnoista irrallisia, jolloin se ei ole tavoittanut opiskelijoita. [3, s. 35–36]

Vuonna 2006 pakollisiksi tulevat henkilökohtaiset opintosuunnitelmat asettavat myös haasteita opinto-ohjaukseen. Henkilökunnalta vaaditaan yhä enemmän asiantuntemusta, jonka varassa he voivat ohjata opiskelijaa opintojen suunnittelussa. Opiskelijoiden pitäisi laatia opintosuunnitelmat ja ohjaajan pitäisi käydä ne läpi, mutta ohjaajalla ei olisi siihen resursseja. [3, s. 8]

Opintoaikoja pyritään lyhentämään varsinkin yliopistoissa ja keskeyttämisiä vähentämään. Ohjaajalle tämä asettaa haasteita. Ohjauksessa pitäisi pyrkiä kannustamaan opiskelijaa eteenpäin opinnoissaan ja hienovaraisesti hoputtaa valmistumaan.

Vaikka ohjausta pyritään tehostamaan varsinkin yliopistoissa, on ongelmana se, että laitokset, joissa eniten tarvittaisiin tätä toimintaa tulevat mukaan viimeisenä [3, s. 35–36].

Opintojen ohjauksen tavoitteet voidaan jakaa korkeakoulukeskeisiin ja opiskelijakeskeisiin tavoitteisiin. Korkeakoulukeskeiset tavoitteet liittyvät opinto- ja tutkin-

totavoitteisiin, kuten opiskelun nopeuttamiseen ja tehostamiseen sekä opiskeluaikojen lyhentämiseen ja keskeyttämisten ehkäisyyn. Opiskelijakeskeiset tavoitteet taas sisältävät ajatuksia opiskelijan tukemisesta opinnoissa ja kannustamista oman alan ammattitaitoiseksi osaajaksi kehittämisessä. [7, s. 24–25]

3.2 Erilaiset ohjaajat

Ohjausta ja neuvontaa tarjoavat monet eri tahot. Yliopistolla ohjausta antavat amanuenssit, opiskelija- ja opettajatutorit, opintosihteerit, opintoneuvojat, kansainvälisten asioiden sihteerit, työelämäohjaajat ja opintopsykologit. Virallisen ohjausjärjestelmän lisäksi on saatavilla myös epävirallista ohjausta. Epävirallisella ohjauksella tarkoitetaan opiskelijoiden arkisissa tilanteissa toisilleen antamaa ohjausta. Tässä luvussa esitellään erilaisten yliopistossa toimivien ohjaajien työnkuvaa ja merkitystä. [3, s. 37] [1, s. 101]

3.2.1 Opettaja ohjaajana

Ohjauksen ja opetuksen välinen suhde on liukuva. Opettajat ohjaavat opiskelijoita yksilöllisesti vastaanotoillaan ja lisäksi opetus voi sisältää ohjauksellisia elementtejä. Opettajat ohjaavat opiskelijoita myös lopputyön teossa.

Eriksonin ja Mikkosen [3, s. 39–44] mukaan opettajatutorointi alkoi vuonna 1991 kolmen korkeakoulun, Helsingin ja Oulun yliopistojen sekä Teknillisen korkeakoulun omaopettajakokeiluna. Se yleistyi viime vuosikymmenellä muissakin korkeakouluissa. Opettajatutoroinnilla on lukuisia muotoja. Väljästi käsitettynä sillä voidaan tarkoittaa lähes kaikkea opiskelijan etenemistä ja tiedeyhteisöön kiinnittymistä edistävää opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta.

Opettajatutori auttaa opiskelijoita asettamaan realistisia tavoitteita ja avustaa tarvittaessa esimerkiksi henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemisessä. Osallistuminen tutorointiin voi olla pakollista tai vapaaehtoista, mutta suositeltavaa. [3, s. 39–44]

3.2.2 Opiskelija ohjaajana

Turun yliopistossa tehdyn tutkimuksen [1, s. 101] mukaan opiskelijat kokivat merkittävämpänä ohjauksen antajana ns. epävirallisen ohjauksen, jolla tarkoitetaan opiskelijoiden arkisissa tilanteissa toisilleen antamaa ohjausta. Tutkimuksen mukaan virallista ohjausjärjestelmää käytetään vasta sitten, kun kukaan opiskelijatovereista ei

osaa vastata kysymyksiin tai kun liikkeellä on ristiriitaista tietoa. On kuitenkin otettava huomioon, että tutkimukseen vastaajat edustivat vain tiettyjen oppiaineiden ja laitosten sisällä syntyneitä käytäntöjä ja kulttuureja. Esimerkiksi omaopettajajärjestelmä ei ollut käytössä tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden laitoksilla.

Opiskelijoiden toisilleen antama tuki voi olla myös laitosten ja tiedekuntien opetukseen ja ohjaukseen liittyvää. Vakiintunein tällaisen vertaistutoroinnin muoto on yliopistoissa opintojen alkuvaiheen opiskelijatutorointi tai pienryhmäohjaus, jossa tutorit ovat hieman ohjattaviaan pidempään opiskelleita perustutkinto-opiskelijoita. Opiskelijatutorin tehtävänä on tehdä opiskeluympäristö ja käytännöt tutuksi opiskelijalle. Lisäksi moni opettajan käsittelemä asia muuttuu uskottavammaksi kun vanhempi opiskelija tuo sen esille.

Hyvä peruste opiskelijoiden osallistumiselle ohjaukseen on se, että opiskelijoiden yhteistyö vähentää opiskeluun liittyviä yksinäisyyden kokemuksia ja lisää sitoutumista opintoihin. Opiskelijat voivat toimia ohjaajina, jos halutaan lisää vuorovaikutusta opiskelijoiden välille tai opettajien resursseille kaivataan täydennystä. Opiskelijatutorointi vaatii kuitenkin opettajien tuen ja vastuun. Jatkossa opiskelija ja opettajatutorointi tulisi kytkeä luontevasti toisiinsa. [3, s. 45–47]

3.2.3 Oman laitoksen ulkopuoliset ohjaajat

Laitoksen sisällä tapahtuvan ohjauksen lisäksi opintojen ohjaajia on tiedekuntien opintotoimistoissa ja yliopiston yleisissä ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Opiskelijasta saattaa tuntua, että tiedekuntatason ohjauspalvelut ovat melko kaukana arkipäiväisestä opiskelusta. Etäisyys vaatii yhteydenpitoa laitosten ja tiedekunnan välillä ja palvelujen markkinointia opiskelijoille. Etäisyys saattaa olla siinä mielessä hyvä asia, että esimerkiksi pääaineen vaihtoa koskevista asioista saattaa olla helpompi keskustella tiedekunnan opintoneuvojan kuin laitoksen opettajan kanssa.

Tiedekunnissa ohjausta antavien henkilöiden tehtävät keskittyvät asioihin, jotka ovat suurelle osalle tiedekunnan opiskelijoista yhteisiä. Tällaisia ovat esimerkiksi tutkintovaatimuksiin ja sivuaineoikeuksiin liittyvät kysymykset tai aiemmin suoritettujen opintojen hyväksilukeminen. Tiedekunnissa ohjausta antavien henkilöiden tehtävät voivat liittyä myös opintosuunnitelmiin. Laitoksilla vastataan oppiaineiden opintojen suunnittelusta, tiedekunnassa taas koko tutkinnon rakentamisesta sivuainevalintoihin ja yleisopintoihin. Kun henkilökohtaiset opintosuunnitelmat nousevat yhä suurempaan rooliin opintojen ohjauksessa, on laitosten ja tiedekunnan sujuvan yhteistyön kehittäminen tärkeää.

Työelämäohjauksena voidaan laajasti ymmärrettynä pitää kaikkea sellaista oh-

jausta, neuvontaa ja koulutusta, jolla opintoja yhdistetään työelämään. Opiskelijat kaipaavat tutkimusten mukaan opinnoiltaan enemmän käytännön työelämävalmiuksia sekä tietoa työllistymismahdollisuuksista jo opiskeluaikana. Myös yhteyksiä työelämään kaivataan. Pitkät opiskeluajat, tuplatutkinnot, valmistumisen jälkeinen työttömyys sekä opintojen keskeyttäminen ovat merkkejä yliopiston työelämäohjauksen riittämättömyydestä. Opintoja keskeytetään tilanteessa, jossa niiden loppuun saattamisen ei koeta hyödyttävän työllistymistä. Yhdistettynä muuhun opintojen ohjaukseen työelämäohjaus voi siten motivoida opiskelijoita opintojen loppuun saattamiseen. [3, s. 48–52]

3.3 Erilaiset ohjattavat

Kuten jo aikaisemmin on mainittu, voivat yliopisto-opiskelijoiden taustat ja elämäntilanteet vaihdella huomattavasti. Näiden erojen lisäksi opiskelijat eroavat toisistaan myös ohjaustarpeidensa suhteen. Jokaista opiskelijaa tulisikin käsitellä yksilönä.

Vuorisen [23, 78–79] mukaan opiskelijat voidaan jakaa kolmeen ryhmään ohjaus- ja neuvontapalveluiden käyttötarpeita ajatellessa. Jos opiskelija tunnistaa tavoitteensa ja on valmis toimimaan itsenäisesti, hänellä tulisi olla mahdollisuus ohjaavan ympäristön itsepalvelukäyttöön. Jos opiskelija on osin epävarma tilanteestaan, häntä voidaan tukea itsepalvelukäyttöön siirtymisessä. Henkilökohtaisempi ohjaus suunnataan opiskelijoille, joilla on laajempia ongelmatilanteita tulevaisuutensa suhteen. Olennaista on, että yksittäinen opiskelija saa juuri hänen henkilökohtaista tilannettaan parhaiten edistävää palvelua. Jaottelulla pyritään ehkäisemään toisaalta ne tilanteet, jossa palvelun käyttäjä ei saa riittävästi ohjausta, toisaalta se, että tarjottaisiin vahvasti tuettua palvelua käyttäjille, jotka saisivat riittävän avun itsepalvelulla tai kevyesti tuetulla palvelulla. Tarjolla olisi siis oltava järjestelmä, joka mahdollistaa myös itsepalvelukäytön.

3.4 Ohjaus Jyväskylän yliopistossa

Tämä kappale perustuu pääosin Jyväskylän yliopiston ohjauksen kokonaissuunnitelmaan [5, s. 15], jonka mukaan Jyväskylän yliopistossa ohjaukseen sovelletaan ohjauksen holistista, opiskelijakeskeistä ajattelutapaa. Siinä otetaan huomioon kokonaisvaltaisuus opiskelijoiden ohjauksessa. Tämä tarkoittaa opiskelujen ja uravalinnan ohjauksen sekä persoonallisen kasvun tukemisen huomioimista ohjauksessa. Kuvassa 3.1 on kuvattu Jyväskylän yliopiston ohjausjärjestelmä holistisen, opiskeli-

jakeskeisen ohjausmallin mukaan järjestettynä.

Kuva 3.1: JY:n ohjausjärjestelmä holistisen, opiskelijakeskeisen ohjausmallin mukaan järjestettynä

Jyväskylän yliopiston opinto-ohjauksen kokonaissuunnitelman perustelumuis-
tion mukaan [5, s. 8–11] Jyväskylän yliopistossa ohjausta annetaan keskushallinnon,
tiedekuntien sekä ainelaitosten tahoilta. Lisäksi ohjauspalveluja tarjoavat muut oh-
jaustahot, tutkimusyksiköt sekä erillislaitokset.

Keskushallinnon tasolla ohjauspalveluja tarjoavat opiskelijapalvelut, rekrytoin-
tipalvelu ja kansainväliset palvelut. Opiskelijapalvelut vastaa opiskeluun ja opis-
kelijahakuun liittyvästä tiedotuksesta ja neuvonnasta, tutortoiminnan koordinoi-
nista, opetukseen ja tutkintoihin liittyvistä tietojärjestelmistä, opiskelija- ja tutkinto-
rekisterin ylläpidosta, opiskelijavalinnan tiedotuksesta ja rekisteröinnistä, Jyväsky-
län yliopiston opiskelijoiden opintotukiasioista sekä opintohallinnoillisten päätös-
ten valmistelusta. Rekrytointipalvelu keskittyy pääasiallisesti opiskelijoiden urava-
lintaan liittyvään ohjaukseen ja neuvontaan. Opiskelujen ohjausta rekrytointipal-
velu antaa erityisesti sivuainevalintoihin liittyen. Rekrytointipalvelun opiskelijoil-
le tarjoamat palvelut ovat uravalinnan ohjaus, työnhaun opastus, henkilöstöväli-

tys, web-palvelut sekä harjoittelutiedotukset. Rekrytointipalvelu tarjoaa palveluita myös ainelaitoksille sekä työnantajille. Kansainväliset palvelut tarjoavat tuleville ja lähteville kansainvälisille opiskelijoille ohjausta ja neuvontaa. Yksikön tehtävä on edistää ja koordinoida yliopiston kansainvälistä yhteistyötä. Kansainväliset palvelut organisoivat koko yliopistoa koskevia opiskelija- ja opettajavaihto-ohjelmia, koordinoivat EU-rahoitteisia koulutusohjelmia, avustavat laitoksia ja tiedekuntia oppiainekohtaisten hankkeiden käynnistämiseksi sekä koordinoivat ulkomaalaisten opiskelijoiden hakua sekä vastaanotto- ja neuvontapalveluja. Kansainvälisten palvelujen tehtävä on myös uusien kansainvälisten hankkeiden ja vaihto-ohjelmien käynnistäminen ja käynnissä olevien ohjelmien arviointi.

Tiedekuntatasolla päätoimista ohjaushenkilöstöä on suhteellisen vähän. Tiedekunnan ohjaus- ja neuvontapalveluista huolehtivat useimmiten opintoasiainpäälliköt, jotka keskittyvät pääasiallisesti opiskeluun liittyvään neuvontaan, jossa käsitellään tiedekunnan koulutustarjontaa, valintakriteereitä ja yleisiä opiskeluun liittyviä kysymyksiä.

Monilla laitoksilla ohjauksen ja neuvonnan koordinoinnista vastaa amanuenssi tai tehtävään erikseen määrätty henkilö (opettaja, assistentti). Kyseiseltä henkilöltä saa tietoa aineen opetusohjelmasta ja tutkintovaatimuksista sekä muista kyseisen laitoksen toimintaan liittyvistä asioista. Laitoksen muu henkilöstö antaa ohjausta omaan erikoisalaansa liittyvissä kysymyksissä. Monilla laitoksilla on viime vuosina järjestelmällisesti kehitetty opinto-ohjaustoimintaa sekä luotu opettaja- ja opiskelijatutorjärjestelmiä.

Kaikilla uusilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua opiskelijan vetämään pienryhmäohjaukseen, ns. tutorohjaukseen. Laitos valitsee ja ylioppilaskunta kouluttaa vuosittain joukon vanhempia opiskelijoita, jotka kokoavat ympärilleen n. 10–15 hengen ryhmiä uusista opiskelijoista. tutorit ohjaavat ja neuvovat ryhmänsä jäseniä opintojen aloittamiseen ja opiskeluun liittyvissä asioissa ja ongelmissa. Ohjaus painottuu opintososiaaliin asioihin, yhteisöön liittymiseen sekä opiskelun ohjaukseen.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) tarjoaa opiskelijoille ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa, sairaanhoitoa, mielenterveyspalveluita sekä hammashoitoa. Säätiön terapia- ja neuvontapsykologeilta, psykiatreilta sekä erikoissairaanhoitajilta opiskelijat voivat saada ohjausta ja tukea erilaisten elämäntilanteiden ja -ongelmien käsittelyyn.

Oppilaitostyön pastori on kaupunkiseurakunnan palveluksessa oleva, erityisesti oppilaitosten sielunhoitotyöhön keskittyvä työntekijä. Hänen tehtävänä ovat sielunhoitokeskustelut, kriisiapu ja jälkihoito kuolemantapauksissa yms. elämänti-

lanteissa.

Myös ylioppilaskunnalla on opiskelijoita palvelevaa ohjaus- ja neuvontatoimintaa. Korkeakoulupoliittiselta sihteeriltä saa tukea muun muassa opintoihin sekä laitojen ja tiedekuntien toimintaan liittyvissä ongelmissa. Kulttuurisihteerit toimii yhteistyössä yliopiston kulttuuritoimijoiden kanssa. Sosiaalisihteerit palvelee asumiseen, toimeentuloon ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Kansainvälisten asioiden sihteerit on ylioppilaskunnan kaiken kansainvälisen toiminnan asiantuntijat.

Avoin yliopisto, Chydenius-instituutti ja Täydennyskoulutuskeskus antavat omille opiskelijoilleen opiskeluun liittyvää ohjausta ja neuvontaa henkilökohtaisesti ja verkkopalveluiden avulla.

Yliopiston kielikeskus, kirjasto ja ATK-keskus antavat omaan toimialaansa liittyvää ohjausta ja neuvontaa opiskelijoille ja osin myös henkilökunnalle.

4 Verkko-ohjaus

Internet on periaatteessa kaikille avoin tietoverkko. Käytännön rajoitukset kuitenkin estävät hyvin monilta pääsyn Internetiin. Käyttäjien määrä on tästä huolimatta valtava ja kasvaa koko ajan. Se perustelee verkon käyttöä myös ohjauksen apuvälineenä.

Verkko on oma maailmansa, jossa voi liikkua kasvottomasti ja vapaasti. Toisaalta verkossa olevat sivustot ja palvelut ovat tiukasti yhteydessä vastaaviin organisaatioihin tai yrityksiin. Verkossa ei ole fyysistä toimintaympäristöä. Useinhan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa fyysinen ympäristö (kalusteet ja sisustus) luo puitteet erilaisille vuorovaikutusasetelmille. Internetiin ollaan yhteydessä tietokoneen käyttöliittymän kautta, eikä fyysistä kontaktia ole.

Verkko ei ole irrallinen vuorovaikutuksen konteksti, vaan melko tiukasti sidoksissa todellisiin organisaatioihin. Verkkovuorovaikutuksen luonne riippu siitä, missä institutionaalisessa yhteydessä vuorovaikutus tapahtuu. Siten myös opiskelun ohjaus verkossa noudattaa niitä vuorovaikutuksen periaatteita, joita yleisestikin liittyy koulutusorganisaatioiden ohjaustoimintaan. [15, s. 61–66]

Toimimisen verkossa sanotaan olevan ajasta ja paikasta riippumatonta. Ohjauksen tehtävä puolestaan on antaa aika ja paikka dialogille, toiminnalle, kytkeytymiselle tehtävään tai osallistujien kytkeytymiselle toisiinsa. [22, s. 22]

4.1 Ohjauksen välineet verkossa

Ohjauksen välineet verkossa voidaan jakaa välillisiin ja välittömiin. Välittömiä ohjauksen välineitä ovat esimerkiksi sähköposti ja verkkokeskustelut, välillisiä taas ovat verkkomateriaalit ja verkkoympäristön rakenne. [17, s. 131]

4.1.1 Verkkokeskustelu

Verkkokeskustelu on tekstipohjaista, jolloin kyseessä ei oikeastaan ole keskustelu, vaan kirjoitettu kommunikaatio. Tekstipohjaisuus vaatii osallistujilta kykyä kirjalliseen ilmaisuun. Painettu teksti tulkitaan vakavammin, kuin puhuttu vuorovaikutus. Siksi tekstipohjainen ilmaisu voi kangistaa vuorovaikutusta. Sanoja harkitaan tarkemmin ja spontaanius vähenee. Oppimisen näkökulmasta hyvä asia voi

olla se, että tekstipohjainen viestintä on tavallisesti muodollisempaa, harkitumpaa ja tiiviimpää kuin suullinen ilmaisu. Koska kaikki keskustelut tallentuvat, on niihin helppo palata. Toisten viestejä voi lukea ja kommentoida rauhassa.

Vuorovaikutuksesta saattaa verkkokeskustelussa tulla katkonaista tai päällekkäistä johtuen siitä, että verkkokeskustelu tapahtuu usein eriaikaisesti. Verkkokeskustelijat voivat osallistua samaan keskusteluun eri aikaan ja eri paikoista. Tämän vuoksi verkkokeskustelu on usein myös hidasta. Toisaalta verkko suo mahdollisuuden keskusteluun, jota ei muuten ehkä pystyttäisi käymään. Verkkokeskustelu voi olla myös reaaliaikaista chat-keskustelua.

Verkkokeskustelussa on mahdollisuus välinpitämättömyyteen. Jonkun opiskelijan keskustelunaloitukseen ei välttämättä reagoida. Kahdenkeskeisessä verkko-ohjauksessa vastaavaa ei oletettavasti esiinny kuten ei myöskään kasvokkaisissa tilanteissa. Verkkokeskustelut voivat olla mahdollisuus entistä tasa-arvoisempaan ajatusten vaihtoon, jossa jokainen opiskelija tai opettaja, jolla on kiinnostavia ajatuksia, otetaan vakavasti [10, s. 13]. On kuitenkin huomattu, että verkkokeskustelussa ohjaajalla on yleensä valta-asema. Ohjaajan aloittamiin keskusteluihin osallistutaan innokkaammin kuin opiskelijan aloittamiin keskusteluihin. Yleensä verkkokeskustelu etenee siten, että ohjaaja kysyy kysymyksiä ja opiskelijat vastaavat. Verkko ei siis itsessään tee vuorovaikutuksesta tasavertaisempaa. [15, s. 64–65]

4.1.2 Sähköposti

Sähköpostin käyttöön ohjauksessa pätee monet samat asiat kuin verkkokeskusteluunkin. Myös sähköposti on tekstipohjainen viestintäväline, joka vaatii käyttäjältä kirjallisen ilmaisun taitoja. Vuorovaikutuksen aikaansaamista kuitenkin helpottaa sähköpostikielen epämuodollisuus. Epämuodollisuuden on todettu alentavan kynnystä esittää kysymyksiä ja mielipiteitä myös ylemmässä muodollisessa asemassa oleville ja tuntemattomille ihmisille [18, s. 53]. Sähköposti, kuten myöskään verkkokeskustelu, ei edellytä välitöntä kontaktia muiden kanssa, joten viestijöiden fyysiset ominaisuudet, kuten sukupuoli ja ulkonäkö eivät vaikuta vuorovaikutustilanteessa. Sähköpostin käyttöä ohjauksen välineenä puoltaa sen riippumattomuus ajasta ja paikasta. Näin sähköpostin käyttö on mahdollista sovittaa joustavasti sellaisen työskentelyn lomaan, joka edellyttää tiettyssä paikassa olemista tiettyyn aikaan. [14]

Ongelmia sähköpostin käytössä ohjauksessa voi tuoda esimerkiksi sähköpostin nopeus. Ohjattava pystyy esittämään sähköpostitse vaivatta isojakin kysymyksiä, joten hän voi odottaa ohjaajalta myös nopeita vastauksia. Ongelmaksi voi koitua myös se, että sähköpostin välityksellä ohjattavalle välittynyt ohjaajan mielipide voi

muuttua liian sitovaksi. Myös sähköpostin kautta leviävät virukset ovat yksi sähköpostiviestinnän ongelmista. Virusten leviämistä voi estää siten, että ei avaa sähköpostin mukana tulleita liitetiedostoja. Virukset leviävät usein juuri liitetiedostojen avulla. [18, s. 58–59]

4.1.3 Korppi-järjestelmän opinnäytteet-osio

Korpissa oleva opinnäytteiden hallintasovellusta käytetään joillakin Jyväskylän yliopiston laitoksilla opintojen ohjauksen tukena. Kyseisen sovelluksen avulla voidaan hallita opinnäytteiden vaiheita aiheen esittämisestä ohjaustapahtumien kautta aina opinnäytteen arvosteluun ja raportointiin saakka. [11]

4.1.4 eHopo

OVI-hanke on Joensuun yliopiston koordinoima virtuaaliyliopiston osahanke. OVI-ympäristö sisältää yliopisto-opiskelun ohjaukseen liittyvää materiaalia ja työvälineitä sekä opiskelijoille että ohjaajille. OVI-ympäristöön on kehitetty eHopo, joka on opiskelijan työkalu opintojen suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja arvioinnin avuksi. eHopo koostuu mm. henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta (eHops) ja muista tavoitetietoisuutta lisäävistä työvälineistä. eHopoon sisältyvä eHops on sovellus, jonka avulla opiskelija voi laatia elektronisen opiskelusuunnitelman ja seurata suunnitelman toteutumista. [21] [6]

4.1.5 HOPS WebOodissa

Helsingin yliopistossa käytössä olevan WebOodi-järjestelmän yhteyteen ollaan kehittämässä eHOPS -järjestelmää, jolla tuetaan henkilökohtaisten opintosuunnitelmien tekemistä. Järjestelmän kehitys on määrittelyvaiheessa.

Järjestelmän määrittely on aloitettu rajatun HOPSin puolelta ja projektissa on päädytty suunnittelemaan lähinnä rajatun HOPSin tekoa tukeva järjestelmä. Avoimen HOPSin ominaisuuksien osalta projektissa tehdään yhteistyötä OVI-hankkeen kanssa. [20]

Rajatun ja avoimen HOPS käsitteet on määritelty luvussa 5.1.

4.2 Verkko-ohjaajan roolit

Tämä luku perustuu pääasiassa Mannisenmäen verkko-ohjaajan tehtäviä ja rooleja käsittelevään artikkeliin [13, s. 41–52]. Verkko-ohjaaja ei välttämättä tarkoita aina

verkossa ohjausta antavaa opinto-ohjaajaa vaan verkossa myös opettajaa kutsutaan ohjaajaksi. Opettaja-termin katsotaan tuovan mieleen perinteisen koulun ja opettajan, joka siirsi tietoa asiantuntevalta opettajalta asiaa tuntemattomille oppilaille. Siksi siitä on verkossa haluttu luopua.

Sekä opinto-ohjaajan että opettajan roolit muuttuvat, kun toimintaympäristö siirtyy verkkoon. Vuorovaikutukseen tulee ajallinen viive. Viestien ymmärrettävyys ja perillemeno aiheuttavat epävarmuutta verkossa toimiessa. Joidenkin innokkuutta viestittää mitään verkossa saattaa heikentää se, että kaikki dokumentoituu. Kirjoitustaito korostuu, kun verkossa viestitään kirjoittamalla. Verkkoon on muodostumassa oma kirjoitustyyliensä ja -kielensä. Tunteiden ilmaiseminen on vähäisempää kuin muussa viestinnässä. Verkossa tunteita voi ilmaista esimerkiksi hymiöiden avulla.

Ohjaus toimintana on aina vuorovaikutteista ja inhimillistä. Verkossakin toimies- sa opiskelijat kaipaavat tukea ja palautetta. Jokainen ohjaaja tekee työtään omalla persoonallaan myös verkossa, jolloin se, mikä sopii ja toimii yhdessä tilanteessa ei välttämättä sovi toisessa tilanteessa tai toimi toisella ohjaajalla. Myös ohjattava ryhmä ominaisuuksiltaan asettaa erityistarpeita ohjaukselle.

Verkko-ohjaaja toimii ainakin neljässä roolissa, jotka tukevat ja täydentävät toisi- aan. Roolit ovat organisaattorin rooli, pedagogis-sisällöllinen rooli, sosiaalis-viestin- nällinen rooli sekä tietoteknisiin tehtäviin liittyvä rooli.

Organisaattorina toimiessaan verkko-ohjaaja hallinnoi ohjaus- tai opetus- ja opis- kelutapahtumaa verkkopohjaisessa ohjaus- tai oppimisympäristössä. Verkko-ohjaaja on tehnyt ennakkosuunnitelman tapahtumien kulusta ja laatinut aikataulut itselleen ja opiskelijoiden toiminnalle. Ohjaaja määrittelee opiskelijoille ohjaukseen liittyvien henkilöiden toimenkuvat.

Pedagogis-sisällöllinen rooli on suurempi verkossa tapahtuvan opetuksen kuin opinto-ohjauksen yhteydessä. Verkko-ohjaajalla on haasteena luoda oppimista edis- tävä ohjaus- tai opiskeluympäristö. Keskeistä on pohtia erilaisten apu- ja työvälinei- den mielekkyyttä, hyödyllisyyttä ja tarpeellisuutta. Ohjaus- ja oppimisympäristöjen tavoitteena on mahdollistaa miellyttävien ohjaus- ja oppimiskokemusten synty- minen.

Sosiaalis-viestinnällisiin tehtäviin liittyvässä roolissa ohjaaja on yhteydessä usei- siin eri tahoihin ja viestii useilla eri tavoilla. Ohjattavien opiskelijoiden lisäksi tärkei- tä sosiaalisen vuorovaikutuksen ryhmiä ovat kollegat ja muut ohjaustyöhön liitty- vät henkilöt sekä erilaiset muut verkostot. Ohjauksellisen palautteen antamisessa on aivan yhtä tärkeää palautteen sisältö, kuin se tapa ja muoto, jolla palaute anne- taan. Viestien sisällön on oltava selkeää ja yksiselitteistä, sillä sähköisesti annettua ohjeistusta ei voi täsmentää yhtä helposti kuin suullisesti annettua. Lisäohjeiden an-

taminen on hitaampaa ja se hidastaa opiskelijan työskentelyä [18, s. 238]. Ohjaus on toimivinta silloin, kun ohjaajan palaute on nopeaa ja opiskelijat kokevat, että ohjaaja on aidosti kiinnostunut opiskelijoista ja heidän asioistaan. Ohjaajan on tärkeää huomioda opiskelijat yksilöinä ja antaa heille henkilökohtaista palautetta. Opiskelijat voivat myös toimia vertaistutoreina toisilleen ja ohjaajan on hyvä rohkaista ja kannustaa heitä siihen. Vertaistutoroinnilla on yleensä positiivinen vaikutus opiskelun etenemiseen.

Verkko-ohjaajan täytyy hallita tietotekniikkaa ja sen mukanaan tuomia uusia toimintoja. Hänen tulee osata hyödyntää verkossa sijaitsevaa ohjausmateriaalia ja mahdollisesti myös itse tuottaa tarvittavaa materiaalia. Verkossa oleva materiaali on helppo pitää ajantasalla, sillä sitä on mahdollista täydentää ja muuttaa tarvittaessa. Verkko-ohjaukseen liittyy myös eettisyys ja tietoturva-asiat. Verkossa moni tieto tallennetaan, mutta tallennettujen tietojen käyttämiseen liittyy monenlaisia eettisesti merkittäviä asioita. Verkko-ohjausta tai -opetusta suunniteltaessa on otettava huomioon kohderyhmän osallistumisedellytykset. Näitä ovat esimerkiksi tietokoneen käyttömahdollisuus ja ohjelmien helppokäyttöisyys. Ohjaajalta kysytään tarvittaessa ohjausta myös tietotekniikkaan liittyvissä asioissa. Verkko-ohjaajalta vaaditaan aktiivisuutta ylläpitää ja kehittää omia tietoteknisiä taitojaan.

Verkko-ohjauksessa korostuu myös ohjaajan rooli motivoijana ja aktivoijana. Verkkoympäristöstä puuttuu ohjausryhmään kuulumisen tunne, sosiaalisen läsnäolon kokemus ja kasvokkaiskeskustelujen haasteellisuus. Onkin tärkeää, että ohjaaja kohdistaa huomiota opiskelijaan ottamalla kantaa ja reagoimalla opiskelijan toimintaan sekä kannustaa ja ymmärtää opiskelijaa. [18, s. 226–227]

4.3 Sähköisten järjestelmien hyödyt ja haitat

Vaikka Internet on periaatteessa kaikille avoin, ei läheskään kaikilla ole käytettävissä Internet-yhteydellä varustettua tietokonetta eivätkä kaikki omaa Internetin käyttöön vaadittavia tietokoneen käyttötaitoja. Tietokoneen käyttämättömyyteen saattaa olla syynä myös psykologinen ”kynnys” tietokoneen käyttöön. Avoimuudesta huolimatta Internetiin pääsy on siis erilaisilla tavoilla rajoittunut. [15, s. 61]

Verkkovuoropohjaisessa viestinnässä on kasvokkaista vuorovaikutusta vähemmän sosiaalisia vihjeitä, kuten ikään, sukupuoleen, vaatetukseen, ilmeisiin, eleisiin tai liikkeisiin, liittyviä vihjeitä. Vihjeiden puute vaikeuttaa tulkintaa. Verkkopohjainen viestintä on siis neutraalimpaa, ainakin siinä mielessä, että sosiaaliset vihjeet puuttuvat. Tekstipohjaisuuden vuoksi verkkovuorovaikutuksessa nousee esille kie-

li ja kielen käyttö. Erityisen keskeistä on se, miten kieltä käytetään ja millaisia asioita kielen avulla tuotetaan [15, s. 64]. Kirjoitettujen viestien sanavalintoihin, sävyyn ja kirjoitetun kielen sujuvuuteen on kiinnotettava huomiota. [12, s. 71]

Sähköisessä ympäristössä ohjaaja saattaa olla "kasvoton", toisin kuin fyysisessä ohjaustilanteessa. Yhteydenotto "kasvottomaan" ohjaajaan saattaa olla joillakin kynnyskysymys, jolloin ohjaus saattaa jäädä vähäisemmäksi, kuin olisi tarpeen. Joillekin taas yhteyden ottaminen on sähköisessä ympäristössä helpompaa [12, s. 71]. Verkko-sovelluksia käytettäessä on kuitenkin tarpeen miettiä tapahtuuko ohjaus kokonaan verkossa vai tukeeko verkko-ohjaus kasvokkaista ohjausta.

Ilman fyysistä kontaktia ohjaajien työ vaikeutuu siten, että heidän on vaikeaa erotella apua tarvitsevia ja tarvitsemattomia opiskelijoita, jos opiskelijat eivät ilmoita tarpeistaan. Tällöin opiskelijat saattavat toivoa ohjaajalta aktiivisempaa keskustelua ja hoitavampaa otetta sekä runsaampaa palautetta, mutta eivät välttämättä kerro sitä. Ohjaajan täytyisikin pystyä havaitsemaan onko tällaiseen toimintaan tarvetta. [12, s. 71]

Nykyisen teknologian soveltaminen tuo kaksi uutta elementtiä ohjaukseen ja arviointiin. Ensinnäkin Internet mahdollistaa itsepalveluperiaatteella ilman koulutushenkilöstön läsnäoloa pääsyn koulutusta ja urasuunnittelua tukeviin informaatiolähteisiin. Toiseksi Internetin avulla pystytään yhdistämään entistä monipuolisemmin eri kommunikaation muotoja jo olemassa oleviin koulutusta koskeviin tiedonlähteisiin. Informaatioteknologia tuo uuden työväliseen ohjaukseen, se ei siis korvaa ohjausalan asiantuntijoita. [23, s. 88]

Yhtenä sähköisten ohjausjärjestelmien hyötynä on se, että käytettäessä verkko-sovellusta ollaan samalla yhteydessä Internetiin, josta voidaan etsiä toimintaa tukevaa tietoa sovelluksen käytön ohessa.

Sähköisissä ympäristöissä toimittaessa törmätään joskus myös teknisiin ongelmiin. Esimerkiksi käytettävät koneet saattavat olla teknisiltä ominaisuuksiltaan puutteellisia tai palvelimissa saattaa esiintyä toimintaongelmia [12, s. 73]. Myös ohjaajalta vaaditaan tällöin tietoteknisiä taitoja ja ongelmanratkaisutaitoja. Kehittämistyön lisäksi yliopistoissa tarvitaan jatkuvaa koulutusta sekä henkilöstölle että opiskelijoille. Sähköisessä muodossa olevia tietoja päivittävälle ja ylläpitävälle henkilöstölle tarvitaan myös riittäviä resursseja. [23, s. 89]

5 HOPS

Yliopisto-opintojen ohjausta pyritään tehostamaan ottamalla käyttöön henkilökohtaiset opintosuunnitelmat eli HOPSit. Suomalaiset yliopistot ovat opetusministeriön kanssa käymissään tulosneuvotteluissa päättäneet ottaa henkilökohtaiset opintosuunnitelmat opiskelijoiden ohjauksen välineeksi kaikilla koulutusaloilla vuoteen 2006 mennessä. HOPSien käyttöönoton tavoitteet voivat vaihdella tieteenala- ja yliopistokohtaisesti. Myös HOPS-käsitteen tulkitsemisessä on eroja. Tässä luvussa pyritään selventämään HOPSin määritelmää sekä kertomaan HOPSien käyttöönoton suunnitelmia ja tavoitteita.

5.1 HOPSin määritelmä

HOPS on henkilökohtainen opiskelu-, oppimis-, opetuksen tai opetuksen järjestämisen opintosuunnitelma. Käsitteenä opinto on näistä laaja-alaisin ja neutraalein. Opintoihin voidaan laskea sekä opiskelijan opiskelu että oppiminen, mutta myös opetus/opetuksen järjestäminen eli se sulkee sisäänsä kaikki yllämainitut HOPSin määritelmät.

HOPSin alakäsitteitä ovat rajattu HOPS ja avoin HOPS. Rajattua HOPSia on kuvattu myös käsitteillä suppea tai tekninen HOPS, avointa HOPSia kutsutaan myös laajaksi HOPSiksi. Rajattu HOPS on konkreettinen suunnitelma kun avoin HOPS taas on ajattelutapa oppimiseen ja kehittymiseen.

Rajattua HOPSia on kuvattu myös seuraavien piirteiden avulla: opiskelun alussa laadittava dokumentti, korvaavuuksien kartoitus, etenemisen, opintojen valintojen ja ajankäytön suunnitelmat, kattaa koulutuksen opintojaksot, tarkennetaan ulkoisista syistä, opintojen eteneminen = opintosuoritusten toteutuminen, keskittyy yksilön opintoihin ja niiden suunnitteluun.

Avointa HOPSia taas on määritelty seuraavien ominaisuuksien kautta: salkku, joka täydentyy, aiemmin opitun kriittinen arvionti, oman alan/ammatin pääotsikot ja niiden asiakokonaisuudet, täydentyy, kun yksilölliset tavoitteet tarkentuvat, opiskelun eteneminen on ajattelun syvenemistä, HOPSin toteutumista arvioidaan itse ja keskusteluissa ohjaajan kanssa, tieteellinen ja ammatillinen kehittyminen, yksilölliset opinnot usein yhteydessä työyhteisön kehittämiseen.

Käytännössä rajatun ja avoimen HOPSin erot eivät välttämättä ole kovin selkeitä

ja HOPSien erilaiset toteuttamistavat voivatkin tukea toisiaan. Useimmiten opiskelijan HOPS on rajatun ja avoimen HOPSin välimuoto tai yhdistelmä [2, s. 13–16].

5.2 HOPSit käyttöön yliopistoissa

Suomalaiset yliopistot ovat päättäneet ottaa HOPSit käyttöön vuoteen 2006 mennessä kaikilla koulutusaloilla. HOPSien käyttöönoton tavoitteet voivat kuitenkin vaihdella tieteenala- ja yliopistokohtaisesti. Yhteiset suuntaviivat ja päätavoitteet ovat kuitenkin olemassa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2003-2008 yleistavoitteena on korkeakoulutuksen läpäisyn tehostaminen sekä keskeyttämisten vähentäminen. [2, s. 9]

Anselan ym. [2, s. 10–11] mukaan HOPSien käyttöönoton tavoitteena tutkinon uudistuksen yhteydessä on muun muassa mahdollistaa yksilöllisiä opintopolkuja, tukea sitoutumista tehokkaaseen opiskeluun, järjestää opintoja tehokkaammin, määrittellä tutkintoon kuuluvia opintoja etukäteen, tukea opintojen etenemistä opiskelu- ja elämäntilanteiden muutoksissa, lyhentää tutkintojen suoritusajoja, tukea opiskelijan työelämä- ja tutkimusvalmiuksien kehittymistä, turvata opiskelun jatkuvuuden työssäkäynnin lisääntyessä sekä tukea opintotuen käytön suunnittelua. HOPSien avulla pyritään saamaan ohjauksen piiriin juuri ne opiskelijat, jotka ohjausta tarvitsevat. HOPS toimii ohjauskeskustelussa eräänlaisena opiskelijan ”kehityskeskustelun” runkona ja opiskeluprosessin arvioinnin välineenä.

5.3 HOPSit Jyväskylän yliopistossa

Jyväskylän yliopiston HOPS-linjauksen [8] mukaan HOPS tarkoittaa ”opiskelijan itse laatimaa ja yksikön opinto-ohjauksen suunnitelmassa määritellyllä tavalla koottua opiskelun suunnitelmaa siihen liittyvinä dokumentointeina”. Jyväskylän yliopistossa kaikilta 1.8.2005 ja sen jälkeen opintonsa aloittaneilta tutkinto-opiskelijoilta edellytetään henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista. Aiemmin opintonsa aloittaneet voivat laatia HOPSin halutessaan.

Opintosuunnitelman tarkoituksena on tehdä opintovalinnat ja niiden perustelut näkyväksi opiskelijalle ja opintojen järjestäjille. Opintosuunnitelma antaa myös tietoa oppimisen etenemisestä ja opiskelun rajoitteista sekä antaa laadullista palautetta opetussuunnitelmista. Siten suunnitelma edistää opetuksen suunnittelua, tehostaa opintojen ohjausta ja sujuvoittaa opiskelua.

Rajattu HOPS käsitetään Jyväskylän yliopistossa tutkintorakenteen mukaisia opintojako-

ja opintokokonaisuusvalintoja aikatauluineen tarkastelevaksi osaksi. Avoin HOPS taas on laajemmin elämäntilannetta, valintojen perusteita, urasuunnittelua ja elämäntavoitteita tarkasteleva osa.

Jyväskylän yliopistossa opiskelevan opiskelijan HOPS voidaan tehdä sähköisesti tai vapaamuotoisesti paperille tai lomakkeelle. Sähköisen version laatimiseen on tarjolla Korppi-järjestelmässä oleva eHOPS-työkalu. Sähköinen vaihtoehto on tarjolla opintopistejärjestelmän mukaisesti tutkintonsa suorittamisen aloittaneilla ja opetuksesta vastaavan yksikön päätöksellä myös muille.

HOPS-ohjaaja tarkistaa opiskelijan laatiman opintosuunnitelman toteuttamiskelpoisuuden, jonka jälkeen ohjaaja antaa suosituksia, jotka eivät johda sopimukseen vaan yhteistyösuunnitelmaan. Opintosuunnitelma tarkastetaan silloin, jos suunnitelmaa tarkennetaan tai muutetaan olennaisesti. HOPS käsitellään ohjaajan kanssa vähintään kolmesti opintojen aikana: opintojen alussa, kolmannen opintovuoden alussa sekä maisterin tutkintoon johtavia opintoja aloitettaessa. HOPS-keskusteluja voidaan käydä tarvittaessa useamminkin ja niissä tulee huomioida opiskelijoiden erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet.

6 eHOPS-sovellus

Jyväskylän yliopistossa on kehitetty syksystä 2003 alkaen sähköistä henkilökohtaisten opintosuunnitelmien hallinta- ja raportointisovellusta. Sovellus on osa Jyväskylän yliopistossa käytössä olevaa Korppi-opintotietojärjestelmää. Kyseisellä, eHOPS-sovellukseksi kutsutulla sovelluksella opiskelijat voivat laatia henkilökohtaisen opintosuunnitelman, muuttaa sitä ja seurata sen toteutumista. Sovellus toimii opinto-ohjaajille työväliseen opintojen ohjaamisessa. [9]

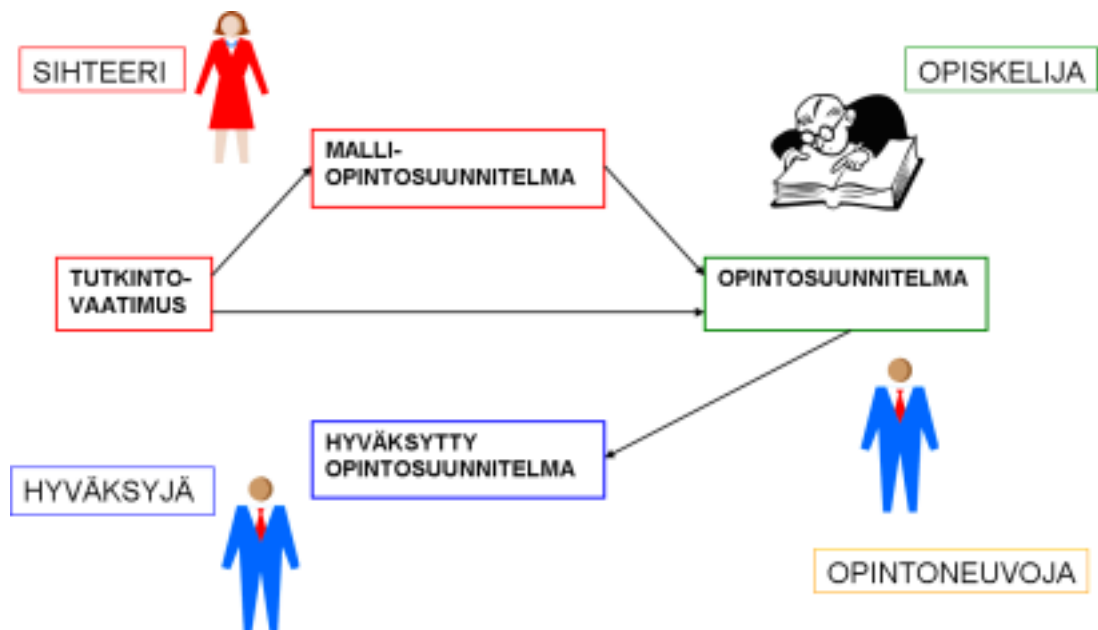
6.1 Yleistä eHOPSista

eHOPS-sovelluksen kehittäminen aloitettiin, koska opintosuunnitelmat olivat tulossa pakolliseksi kaikille yliopisto-opiskelijoille ja koettiin, että olemassa olevilla käytänteillä ja resursseilla kaikkien opiskelijoiden suunnitelmien läpikäyminen ja toteuttaminen ei olisi mahdollista.

Syksyllä 2003 aloitettiin eHOPS-sovelluksen kehittäminen Käki-nimisessä opiskelijaprojektissa. Käki-projektissa oli mukana neljä Jyväskylän yliopiston tietotekniikan laitoksen opiskelijaa. Projekti toteutti sovellukseen sihteerin käyttöliittymän ja suunnitteli opiskelijan käyttöliittymää. Kehittämistä jatkoi Kuikka-niminen opiskelijaprojekti keväällä 2004 toteuttamalla opiskelijan käyttöliittymän ja suunnittelella hyväksyjän ja opintoneuvojan käyttöliittymät. Tämän jälkeen Kuikka-projektissa mukana olleet opiskelijat jatkoivat sovelluksen kehittämistä. Lukuvuonna 2005-2006 sovellusta oli kehittämässä yksi Kuikka-projektissa olleista opiskelijoista. Lisäksi eHOPSin avoimen puolen toteuttamiseen käytettävää Korpin kysely-osiota oli kehittämässä yksi henkilö.

eHOPS-sovellusta käytettäessä etenee HOPS-prosessi seuraavasti. Ensin Korppi-sihteerin koostaa opintojaksoista opintokokonaisuuksia ja niistä edelleen tutkintovaatimuksia. Näistä opiskelija valitsee opintosuunnitelmansa pohjaksi tietyn aineen ja vuoden tutkintovaatimukset sekä täydentää sen henkilökohtaiseksi opintosuunnitelmakseen. Opintosuunnitelmaa luodessaan opiskelija voi olla yhteydessä opintoneuvojaan. Valmiin opintosuunnitelman opiskelija hyväksyttää hyväksyjällä. HOPS-prosessi on kuvattu kuvassa 6.1.

Prosessin toimijat ovat sihteerin, opiskelija tai vierailija, opintoneuvoja, hyväksyjä ja kirjautumaton käyttäjä. Sihteerin koostaa kursseista opintokokonaisuuksia, ja

Kuva 6.1: eHOPS-prosessi

niistä edelleen tutkintovaatimuksia. Sihteeri voi myös tehdä malliopintosuunnitelman tutkintovaatimuksen pohjalta ja liittää tutkintovaatimukseen ja niiden sisältämiin elementteihin laatimiaan kyselyitä. Opiskelija tai vierailija laatii opintosuunnitelmansa jonkin tutkintovaatimuksen pohjalta valitsemalla vaihtoehtoiset osuudet sekä määrittämällä opintojaksoille ja opintokokonaisuuksille suunnitellut suorittamisajankohdat. Lisäksi opiskelija voi perustella valintojaan suunnitelmaa tehdessään ja kommentoida niitä suoritusten jälkeen. Suunnitelmaan voi myös liittyä avoimista kysymyksistä koostettu osio. Opintoneuvoja voi tarkastella opiskelijoiden opintosuunnitelmia ja antaa niiden perusteella opinto-ohjausta. Hyväksyjä hyväksyy opiskelijan laatiman opintosuunnitelman. Hyväksyjä voi olla useampia, sillä kunkin opintokokonaisuuden tai tutkintovaatimuksen hyväksyjänä voi toimia vain opintokokonaisuudesta tai tutkintovaatimuksista vastaava henkilö. Kirjautumaton käyttäjä (jota ei ole merkitty kuvaan 6.1) voi tarkastella sihteerin laatimia tutkintorakenteita ja opintokokonaisuuksia kirjautumatta Korppi-järjestelmään.

eHOPS-sovelluksella on edellytykset olla toimiva apuväline opintojen ohjauksessa. Sen etuja ovat opintosuunnitelman tekemisen riippumattomuus ajasta ja paikasta, opiskelijan ja ohjaajan välisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen perustelujen ja sähköposti- sekä ilmoitustauluviestien välityksellä sekä se, että opintosuunnitelma on yhdessä paikassa kaikkien tarkastelu oikeudet omaavien tarkasteltavana.

6.2 Tekniikasta

Korppi-järjestelmään valittua palvelinratkaisua on käytetty myös eHOPS-sovelluksessa. Sovellus on osa Korppi-opintotietojärjestelmää, jonka esittämät ja käsittelemät tiedot on tallennettu Kotka-tietokantaan. Järjestelmä koostuu WWW-selainpohjaisesta asiakasohjelmasta sekä Linux-pohjaisesta palvelinohjelmistosta, joka käyttää WWW-palvelimena Apachea, JSP-moottorina Tomcatia, JDBC-rajapintaa ja PostgreSQL-tietokannanhallintajärjestelmää. Palvelimet toimivat Linux-ympäristössä. Sovelluksen ohjelmointi on toteutettu HTML-, CSS- ja Java-kielillä sekä JSP-tekniikalla. Ohjelmistokehitystyökaluna on käytetty Borland Software Corporationin JBuilder 9 -ohjelmistoa.

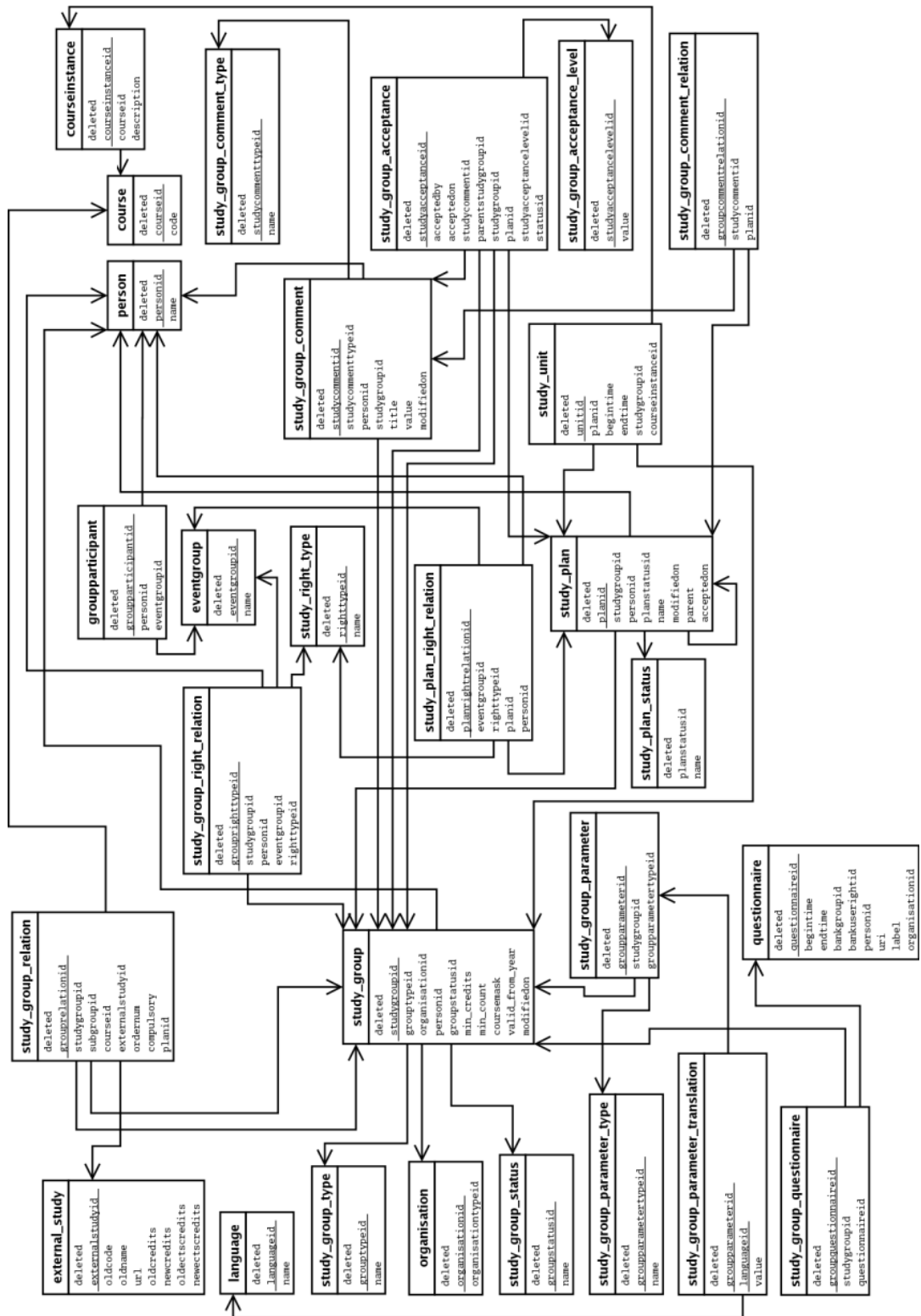
Opintosuunnitelma koostuu kokonaisuuksista, jotka koostuvat myös kokonaisuuksista, kunnes alimmalla tasolla kokonaisuus vastaa yhtä opintojaksoa. Rakennepohjautuu Rekursiokooste (Composite) –suunnittelumalliin (design pattern), joka esittää oliot rekursiivisesti koostettuna puurakenteena [4, s. 163–173].

Kuvassa 6.2 esitetään eHOPS-sovellukseen liittyvien taulujen osalta Kotka-tietokannan rakennekaavio, josta ilmenee taulujen kentät ja suhteet toisiinsa. Kuvassa on esitetty myös eHOPS-sovelluksessa käytettävät Kotka-tietokannan olemassaolevat taulut ja niiden avainkentät.

6.3 Käyttöliittymästä

Opiskelija aloittaa opintosuunnitelman tekemisen valitsemalla haluamansa tutkintovaatimuksen opintosuunnitelmansa pohjaksi. Jos tutkintovaatimuksen pohjalta on laadittu malliopintosuunnitelma, voi opiskelija valita sen opintosuunnitelmansa pohjaksi. Malliopintosuunnitelma on myös tutkintovaatimuksen pohjalta tehty opintosuunnitelma, johon Korppi-sihteerin on aikatauluttanut osan opintojaksoista valmiiksi. Malliin voi olla liitettynä myös esimerkiksi suositeltavia sivuaineopintokokonaisuuksia. Nämä siis ovat myös opiskelijan opintosuunnitelmassa, jos hän on ottanut mallin pohjaksi. Jos pohjana on pelkkä tutkintovaatimus, ei suunnitelma heti luomisen jälkeen sisällä aikatauluja eikä valinnaisia opintojaksoja. Opiskelija voi muokata opintosuunnitelmaansa riippumatta siitä onko se tehty malliopintosuunnitelman vai pelkän tutkintovaatimuksen pohjalta.

Opiskelija voi lisätä suunnitelmaansa sekä tutkintovaatimukseen liitettynä valinnaisia opintojaksoja että tutkintovaatimukseen kuulumattomia opintojaksoja ja -kokonaisuuksia. Myös omia ryhmittelyjä voi lisätä, kuten myös ns. ”muualla suoritettu” -elementin. ”Muualla suoritettu” -elementti voi olla opintojakso tai -kokonaisuus

Kuva 6.2: Tietokannan rakennekaavio

tai kasa opintojaksoja, jotka opiskelija on suorittanut esimerkiksi toisessa yliopistossa ja josta hän ei ole vielä saanut opintosuoritusotteeseensa merkintää. Muualla suoritettuun opintoon merkitään alkuperäinen koodi, opintojakson tai -kokonaisuuden nimi, mahdollinen WWW-osoite ja sekä alkuperäiset että halutut opintoviikko- tai opintopistemäärät. Elementille on mahdollista myös kirjoittaa perustelu, jossa voi esimerkiksi kertoa mitä opintoja kyseiset muualla suoritettut opinnot voisivat korvata.

Suunnitelmasta voi poistaa elementtejä. Pakollisia, suoritettuja opintojaksoja ei voi poistaa. Myöskään sellaisia elementtejä ei voi poistaa, jotka hyväksyjä on merkinnyt lukituksi.

Jokaiseen elementtiin pystyy liittämään perusteluja. Opiskelijan merkitsemän perustelun tyyppi voi olla joku seuraavista: pohdintaa ennen suoritusta, pohdintaa suorituksen jälkeen, urasuunnittelu, kommentti tai perustelu. Perustelun voi merkitä joko julkiseksi tai yksityiseksi. Julkiset perustelut näkyvät kaikille, joilla on suunnitelmaan perustelujen tarkasteluoikeudet ja yksityiset perustelut näkyvät ainoastaan perustelun kirjaajalle. Myös muut kuin suunnitelman tekijä voivat liittää suunnitelmaan kommentteja, kunhan heillä on kommentointioikeudet kyseiseen opintosuunnitelmaan. Jos perustelua on lisäämässä joku muu kuin suunnitelman tekijä, ovat valittavat perustelun tyypit hallinnollinen perustelu ja kommentti. Kaikki suunnitelmaan liitetyt perustelut näkee Perustelut-välilehdellä. Kyseisellä välilehdellä voi myös rajoittaa perustelujen näkymistä perustelun tyyppin mukaan.

Suunnitelmaan kuuluvia opintojaksoja voi aikatauluttaa. Se tarkoittaa sitä, että opintojaksolle valitaan aloitus- ja lopetusaika, jotka koostuvat vuodesta ja periodista. Aloitusaika voi olla esimerkiksi 2006 Syksy I ja lopetusaika 2006 Syksy II. Tämä tarkoittaa, että opintojakson suoritus aloitetaan syksyllä 2006 ensimmäisen periodin aikana ja lopetetaan syksyllä 2006 toisen periodin aikana. Jos hyväksyjä on luvkinnut opintojakson aikataulun, ei kyseisen opintojakson aikataulutusta voi enää muuttaa. Aikataulutusta voi tehdä joko Muokkaus- tai Aikataulutus-välilehdellä. Aikataulutus-välilehdellä (ks. kuva 6.3) opintojaksot näytetään aikataulun mukaan järjestettyinä.

Opintosuunnitelman tarkasteluun on kolme erilaista näkymää. Rakennenäkymässä suunnitelman rakenne on helposti hahmotettavissa, aikataulunäkymässä opintojaksot on järjestetty lukukausittain ja vaatimusten noudattaminen -välilehdeltä näkee, miten suunnitelma noudattaa sen pohjana olevia tutkintovaatimuksia. Lisäksi perustelut-välilehdellä voi tarkastella suunnitelmaan liitetyjä perusteluja. Rakennenäkymä on esitetty kuvassa 6.4 ja aikataulunäkymä kuvassa 6.3.

Kun opiskelijan HOPS on valmis, laittaa opiskelija sen aktiiviseksi. Ainoastaan

Filosofian maisteri

[Rakenne](#) | [Aikataulus](#) | [Perustelut](#) | [Muokkaus](#) | [Kyselyt](#)

[[Näytä valintakentät](#)]

Opintosuunnitelmaan kuuluvat opintojaksot

Syksy I 2001	Ov:t
☐ ITK0001 Yliopisto, opiskelu ja opintojen suun...	1
☐ MAT0102 Johdatus matematiikkaan	2
☐ TIE0001 Tietotekniikan propedeuttinen kurssi	1
☐ TIE0101 Tietoverkot työvälineenä	2
☐ TIE0110 Johdatus ohjelmointiin	3
☐ TLI0110 Johdatus tietoliikenteeseen	2
Yhteensä: 11/11	
Kevät I 2002	Ov:t
☐ MAT0116 Analyysi 1	4
☐ MAT0131 Vektorit ja matriisit	4
☐ TIE0130 Tietotekniikan perusteet	3
☐ TIE0160 Mikrotietokoneiden ohjelmistot	2
Yhteensä: 13/24	
Kevät II 2002	Ov:t
☐ TIE1120 Ohjelmointi	5
Yhteensä: 5/29	

Kuva 6.3: Aikataulus-välilehti

Filosofian maisteri

Rakenne [Aikataulukutus](#) [Perustelut](#) [Muokkaus](#) [Kyselyt](#) [Vaatumusten noudattaminen](#)

[[Näytä valintakentät](#)]

	Ov:t
Filosofian maisteri (tietotekniikka) (2000-2002)	160/178/160
Pääaineen opinnot	82/97/75
TIE0390 Pro gradu -tutkielma	15
TIEA303 Kypsyysnäyte	0
TIELAU Tietotekniikan laudatur (2001-2002)	82/82/60
Cum laude approbatur	44/44/40
TIECUM Tietotekniikan cum laude approbatur (2001-2002)	44/44/40
Yhteiset kurssit	24/24/23
TIE0110 Johdatus ohjelmointiin	3
TIE1120 Ohjelmointi	5
TIE0130 Tietotekniikan perusteet	3
TIE0210 Tietorakenteet ja algoritmit 1	3
TIE0110 Johdatus tietoliikenteeseen [2x]	2
ITK0145 Käyttöjärjestelmät	2
TIE0281 Sovellusprojekti	6
Linjakohtaiset opinnot	20/20/17
OHTE / SUL / MOB	20/20/17
TIE0211 Tietorakenteet ja algoritmit 2	2
TIE0264 Automaatit ja kielionit	3
ITK0135 Tietokannat ja tiedonhallinta	4
ITK0150 Oliokeskeinen tietojärjestelmien kehi...	2
ITK0151 Oliokeskeinen tietojärjestelmien kehi...	1
Valinnaisia cum laude -kursseja	8/8/7
TIE0240 Graafisten käyttöliittymien ohjelmointi	4
TIE0140 Mikrotietokonelaitteistot	2
TIE0283 Sovellusprojektin hallintaa, viestint...	2
Linjakohtaiset opinnot	38/38/35
Ohjelmistotekniikka	38/38/35
TIE0320 Tilastollisen hahmontunnistuksen peru...	2
TIE0330 Ohjelmistotuotanto	4
TIE0301 Harjoittelu	10
TIES501 Pro gradu -seminaari	2

Kuva 6.4: Rakenne-välilehti

aktiivisena olevia opintosuunnitelmia voi hyväksyä. Opiskelija voi laittaa sovelluksen kautta ohjaajalle sähköpostia tai ilmoitustauluviestin Korppiin. Viestiin tulee automaattisesti mukaan opintosuunnitelman tekijän nimi, opintosuunnitelman nimi sekä linkki opintosuunnitelman tarkasteluun.

eHOPS-sovelluksen avoimen HOPSin puoli on toteutettu Korppi-järjestelmän kyselyt-osiota käyttäen. Kyselyt-osiossa voidaan laatia kysely, jonka Korppi-sihtööri voi liittää laitoksen tutkintovaatimukseen. Jos opiskelijan opintosuunnitelman pohjaksi ottamaan tutkintovaatimukseen on liitetty kysely, tulee se näkyviin opiskelijan eHOPSiin omalle Kyselyt-välilehdelle. Tutkintovaatimukseen voidaan liittää myös useita kyselyitä. Laitoksen laatiman kyselyn lisäksi tutkintovaatimukseen voidaan liittää koko yliopiston yhteisiä kyselyitä. Näitä voi olla esimerkiksi kansainvälistymiskysely, joka on kansainvälisten palveluiden laatima, sekä esteellisyyskysely, jossa kysytään esteellisyyteen liittyviä asioita.

Opinto-ohjaajalle ei ole varsinaisesti omaa käyttöliittymää, lukuunottamatta opintosuunnitelmien hakusivua. Opinto-ohjaajalle näkyvät samat välilehdet kuin opiskelijallekin riippuen siitä minkälaiset oikeudet hänellä on suunnitelmaan. Esimerkiksi muokkausvälilehti ei näy, jos ohjaajalla ei ole muokkausoikeuksia. Erityisesti ohjaajan apuna on ajateltu olevan vaatimusten noudattaminen -välilehti, jolta näkee miten suunnitelma noudattaa pohjalla olevia tutkintovaatimuksia. Myös hyväksyjälle näkyvät nämä samat välilehdet ja lisäksi hyväksymisvälilehti, jossa suunnitelman elementteihin voi merkitä hyväksymisleimoja sekä koko suunnitelman voi hyväksyä.

Kun hyväksyjä hyväksyy opintosuunnitelman, otetaan opintosuunnitelmasta kopio, josta tulee hyväksytty opintosuunnitelma. Hyväksyttyä suunnitelmaa ei voi muokata. Alkuperäistä suunnitelmaa voi edelleen muokata ja se voidaan hyväksyä uudelleen tarpeen tullen. Jos suunnitelma hyväksytään uudelleen, merkitään vanhempi hyväksytty suunnitelma vanhentuneeksi. Aina, kun opiskelijalla on hyväksytty opintosuunnitelma, on opiskelijalla siis vähintään kaksi aktiivista opintosuunnitelmaa. Hyväksyminen on terminä monien käyttäjien mielestä liian sitova ja monilla laitoksilla puhutaankin hyväksymisen sijasta HOPSin tarkastamisesta. Termin muuttamisesta käyttöliittymään ei kuitenkaan ole päästy vielä yksimielisyyteen.

7 Empiirinen osuus

Tässä luvussa kerrotaan tutkielman empiiristä osuutta varten laadittujen kyselyiden suunnittelusta ja toteutuksesta.

7.1 Kyselyiden suunnittelu

Opiskelijoille tarkoitettu kysely suunniteltiin ja toteutettiin yhdessä kasvatustieteen laitoksen opiskelijan Elina Tuomiston kanssa, jonka pro gradu -tutkielman aihe käsittelee myös Korpin eHOPS-sovellusta. Yhteinen kysely todettiin paremmaksi vaihtoehdoksi kuin kaksi erillistä kyselyä.

Kyselyn rakenne jaettiin kuuteen osaan. Ensimmäisessä osiossa kysyttiin taustatietoja vastaajasta, toisessa kartoitettiin laitoksen käytäntöjä ja kolmannessa kysyttiin eHOPSiin saatuun tukeen ja ohjaukseen liittyviä kysymyksiä. Neljännessä osiossa kysyttiin eHOPSin käytön kokemuksia ja viidennessä osiossa olevilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään vastaajien näkökulmia verkossa olevaan HOPSiin. Viimeisessä eli kuudennessa osiossa kysyttiin eHOPS-sovelluksen jatkokehittämiseen liittyviä kysymyksiä, kuten mitä ongelmia sovelluksen käytössä on ollut ja onko käyttäjillä kehitysideoita eHOPS-sovellukseen.

Opintojen ohjaajille tarkoitettu kysely suunniteltiin opiskelijoille tarkoitettua kyselyä hyväksi käyttäen. Ohjaajilta kysyttiin osittain samoja asioita kuin opiskelijoilta. Kysely jaettiin viiteen osaan, jotka olivat "Taustatiedot", "Laitoksen käytännöt", "Ohjaus", "eHOPSin hyöty ja tarpeellisuus" sekä "eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen".

Korppi-sihteereille tehdyn kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa laitosten HOPS- ja eHOPS-käytäntöjä. Niihin liittyviä kysymyksiä kysyttiin "Taustatiedot" sekä "Laitoksen käytännöt" -osioissa. Lisäksi kyselyn lopussa, "eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen" -kohdassa oli sihteerien käyttöön tarkoitetun tutkintovaatimusten ja opintokokonaisuuksien syöttöosion käytettävyyteen liittyviä väitteitä.

Opiskelijoille ja opintojen ohjaajille tarkoitetut kyselyt toteutettiin siten, että vastausten käsittelijä ei saa selville vastaajaa. Korppi-sihteereille tarkoitettuun kyselyyn vastattiin omalla nimellä, jotta vastaajilta voisi myöhemmin kysyä mahdollisesti tarvittavia lisätietoja laitosten käytäntöihin liittyen.

7.2 Kyselyiden toteutus

Opiskelijoille tarkoitettu kysely lähetettiin kaikille, joilla 28.2.2006 oli Korppi-järjestelmässä "suunnitteilla"- tai "aktiivinen" -tilassa ollut opintosuunnitelma. Tällaisia henkilöitä oli 2751 kappaletta. Sähköpostiosoitteet otettiin Korppi-järjestelmästä. Osa Korpissa olleista sähköpostiosoitteista oli viallisia, eikä lähetetty sähköposti siis tavoittanut kaikkia vastaajajoukkoon kuuluneita. Viallisia sähköpostiosoitteita oli noin 20 kappaletta. Niistä henkilöistä, joille sähköposti lähetettiin oli osa sellaisia, jotka olivat tehneet HOPSin vain testimielessä, eivätkä olleet sovellusta varsinaisesti käyttäneet.

Kyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa. Viikon kuluttua kyselyn julkistamisesta ja ensimmäisen sähköpostin lähettämisestä lähetettiin muistutussähköposti, jossa kehoitettiin vastaamaan, jos ei niin ollut vielä tehnyt.

Korppi-sihteereille ja opintojen ohjaajille tarkoitettuja kyselyjä koskeva sähköposti lähetettiin 29:lle Korppi-sihteerille. Sähköpostissa toivottiin vastaanottajien välittävän viestin organisaationsa eHOPSien ohjaajille. Vastausaikaa kyselyihin oli ensin viikko, mutta vastausaikaa jatkettiin, koska ensimmäisen viikon aikana vastauksia ei kertynyt tarpeeksi. Lopulta vastausaika ohjaajille tarkoitettuun kyselyyn oli kaksi viikkoa. Korppi-sihteereille tarkoitettun kyselyn vastausaikaa jatkettiin useamman kerran, koska vastaus haluttiin mahdollisimman monen laitoksen edustajalta.

8 Kyselyjen tulosten analysointi

Luvussa analysoidaan kyselyiden tuloksia. Luvussa 8.1 käsitellään Korppi-sihteereille tarkoitettujen kyselyjen vastauksia ja luvussa 8.2 analysoidaan opinto-ohjaajille tarkoitettujen kyselyjen vastauksia. Luvuissa 8.3 ja 8.4 keskitytään opiskelijoille tarkoitettujen kyselyjen vastausten analysointiin. Kaikkia opiskelijakyselyyn saatuja vastauksia tarkastellaan luvussa 8.3 ja luvussa 8.4 keskitytään kolmen eri tiedekunnan opiskelijoiden vastausten tarkastelemiseen. Luvussa 8.5 esitetään yhteenveto opiskelijakyselyjen tuloksista.

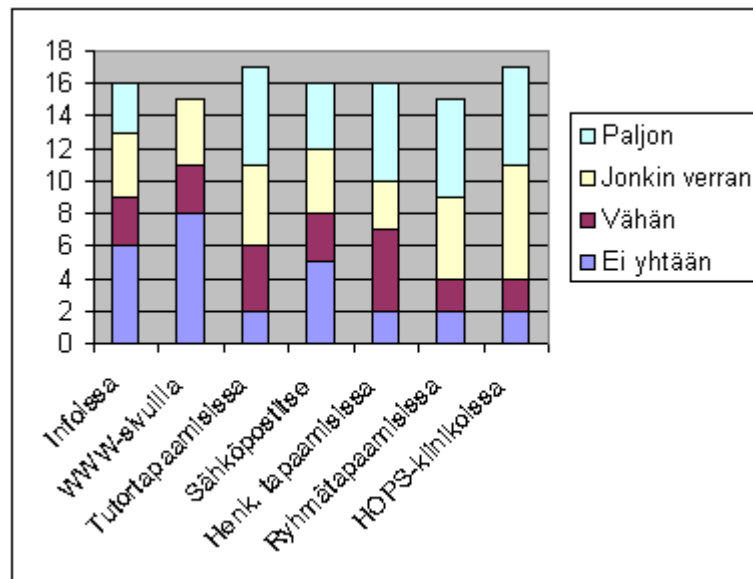
8.1 Korppi-sihteereille tarkoitettu kysely

Korppi-sihteereillä tarkoitettussa kyselyssä pyrittiin kartoittamaan laitosten eHOPS-käytäntöjä. Kyselyyn vastasi 18 henkilöä kuudesta eri tiedekunnasta. Eniten vastaajia oli humanistisesta tiedekunnasta. Tämä selittynee sillä, että kyselyyn vastasi kuusi kielten laitoksen edustajaa, eri oppiaineista, kun yleensä joka laitokselta oli ainoastaan yksi vastaaja. Kukaan taloustieteiden tiedekunnan edustaja ei vastannut kyselyyn, sillä eHOPS-sovellus ei ole ollut tiedekunnassa vielä käytössä. Samoin on myös kasvatustieteen sekä viestintätieteiden laitosten kohdalla.

8.1.1 Laitosten käytännöt

Taulukossa 8.1 on kuvattu eHOPSin käyttö ja pakollisuus Jyväskylän yliopiston eri laitoksilla. Useimmilla laitoksilla eHOPS on ainoastaan uusien eli syksyllä 2005 ja keväällä 2006 aloittaneiden opiskelijoiden käytössä. Tietotekniikan laitos on ainoa laitos, jossa sovellus on pakollinen kaikille opiskelijoille. Fysiikan laitoksella ja romaanisessa filologiassa sekä latinan kielessä eHOPS on käytössä myös syksyllä 2004 aloittaneilla opiskelijoilla. Opettajankoulutuslaitoksella eHOPS oli lukuvuonna 2005-2006 pakollinen ainoastaan syksyllä 2005 aloittaneille luokanopettajakoulutuksen opiskelijoille.

Kyselyjen vastauksista kävi ilmi, että opintosuunnitelman laatiminen on monella laitoksella pakollista ainakin opintopisteopiskelijoille ja eHOPSin laatiminen on usein suositeltavaa, mutta HOPSin saa tehdä muullakin tavalla. Joillakin laitoksilla suunnitelman tekeminen nimenomaan eHOPS-sovelluksella on pakollista. Monessa

Kuva 8.1: Mitä kautta opiskelijoille on annettu ohjausta eHOPSin suunnitteluun?

organisaatiossa eHOPS-sovellusta on lukuvuonna 2005-2006 pilotoitu pienemmän opiskelijajoukon kesken, jotta saataisiin kokemuksia seuraavaa lukuvuotta varten. Syksyllä 2006 eHOPSia ollaan ottamassa käyttöön laajemmalle joukolle.

Usealla laitoksella joko opiskelija- tai opettajatutorit ovat opastaneet eHOPS-sovelluksen käytön opiskelijoille. Opastamassa on saattanut olla oman laitoksen henkilökunnan lisäksi myös "Korppi-asiantuntija" eli joko virtuaaliyliopiston edustaja tai eHOPS-sovelluksen kehittämisessä mukana ollut henkilö. Tutoreita ovat kouluttaneet eHOPS-sovelluksen käyttöön pääasiassa virtuaaliyliopiston edustajat.

Opiskelijoille on annettu ohjausta eHOPSin suunnitteluun eniten tutortapaamisissa ja eHOPS-klinikoissa, joilla tarkoitetaan tässä tapauksessa atk-luokassa tapahtuvaa ryhmäohjausta. Myös henkilökohtaiset tapaamiset ja ryhmätapaamiset ovat olleet käytettyjä ohjaustapoja. Vähiten ohjausta on annettu laitosten WWW-sivujen kautta. Kuvasta 8.1 käy ilmi ohjauksen tapoja käsittelevään kysymykseen saadut vastaukset.

Ainoastaan yksi vastaaja vastasi "ei" kysymykseen "Hyväksytäänkö eHOPSit organisaatiossasi?". Lähes kaikki vastasivat "kyllä" ja muutama vastaaja vastasi "osa hyväksytään". Seuraavassa, hyväksyjää kysyvän kysymyksen vastauksista käy kuitenkin ilmi, että kaikille vastaajille ei ole yksiselitteistä se, mitä hyväksymisellä tässä tarkoitetaan. Pääasiassa suunnitelmien hyväksyjänä toimii opettajatutorit ja opinto-ohjaajat. Joillakin laitoksilla korkeammassa asemassa oleva henkilö (esimerkiksi laitoksen johtaja tai dekaani) hyväksyy oleellisesti tutkintovaatimuksista

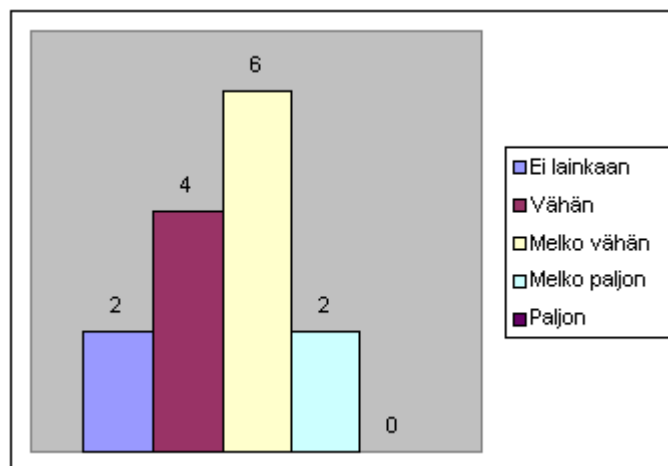
poikkeavat HOPSit. Osalla laitoksista on määrätty opiskelijoille päivämäärä, mihin mennessä HOPSin tulee olla valmis tarkastettavaksi, osalla taas on ohjeistettu opiskelijoita viestimään ohjaajalle (esimerkiksi sähköpostilla), kun HOPS on tarkastettavissa. Joillakin laitoksilla on käytössä molemmat käytännöt eli HOPSin pitää olla valmis tiettyyn päivään mennessä, mutta ohjaajalle on laitettava silti sähköposti kun HOPS on tarkastettavissa. Kaikilla laitoksilla ei ole vielä olemassa selkeitä hyväksymiskäytäntöjä.

”Kukaan ei tunnu olevan oikein varma mitä pitäisi tehdä, mutta monet pyytävät opiskelijoita tulostamaan eHOPSinsa ja se toimii sitten tutorintikurssin suorituksena ja tutori lukee sen ja antaa opintopisteet.”

”Olemme kritisoineet sanan ”hyväksyä” käyttöä koko kielten laitoksen kannanotossa hops -linjaukseen. Saksan kielessä ja kulttuurissa ei käytetä ollenkaan sanaa hyväksyä. Termi on syytä vaihtaa toiseen, esim. tarkastus.”

”Pohdinnan alla. Aloitetaan hahmottamaan laitoksen hopsauksen periaatteita ja käytänteitä yhdeksi koonniksi nyt kun on saatu tänä lukuvuonna pilottiryhmän tuomaa kokemusta ja tietoa.”

Kuva 8.2 kuvastaa sovelluksen käytössä olleiden ongelmien määrää. Korppi-sihteeireille tarkoitettuun kyselyyn vastanneiden mielestä ongelmia on ollut pääasiassa melko vähän. Kenenkään mielestä ongelmia ei ole ollut paljon.

Kuva 8.2: Onko laitoksesi ohjaajilla ollut ongelmia sovelluksen käytössä?

Organisaatio	eHOPS käytössä	Pakollinen
Humanistinen tiedekunta		
Historian ja etnologian laitos	Uusilla	Ei
Englannin kieli	Uusilla	Uusille
Latinan kieli	2004 ja 2005 al.	Uusille
Romaaninen filologia	2004 ja 2005 al.	Uusille
Ruotsin kieli	Uusilla	Suositellaan, ei pak.
Saksan kieli ja kulttuuri	Ei	Ei
Suomen kieli	Uusilla	Kyllä
Venäjän kieli ja kulttuuri	Uusilla	Kyllä
Musiikin laitos	Uusilla	Ei
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos	Ei	Ei
Viestintätieteiden laitos	Ei	Ei
Informaatioteknologian tdk		
Tietojenkäsittelytieteiden laitos	Kaikilla	Uusille
Tietotekniikan laitos	Kaikilla	Kaikille
Kasvatustieteen tdk		
Erityispedagogiikan laitos	Kaikilla	Uusille
Kasvatustieteen laitos	Ei	Ei
Opettajankoulutuslaitos	Uusilla	Osalle uusista
Varhaiskasvatuksen laitos	Uusilla	Uusille
Liikunta- ja terveystieteiden tdk		
Liikuntabiologian laitos	Ei	Ei
Liikuntatieteiden laitos	Ei	Ei
Terveystieteiden laitos	Uusilla	Ei
Matemaattis-luonnontieteellinen tdk		
Bio- ja ympäristötieteiden laitos	Uusilla	
Fysiikan laitos	2004 ja 2005 al.	Suosittelava
Kemian laitos	Kyllä	Uusille
Matematiikan ja tilastotieteen laitos	Uusilla	Ei
Taloustieteiden tiedekunta		
	Ei	Ei
Yhteiskuntatieteellinen tdk		
Psykologian laitos	Ei	Ei
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos	Ei	Ei

Taulukko 8.1: Laitosten käytännöt

8.1.2 eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen

eHOPSin tutkintovaatimusten ja opintokokonaisuuksien syöttämispuolta koskeviin väitteisiin vastasi 12 henkilöä.

Suurin osa oli sitä mieltä, että tutkintovaatimusten ja opintokokonaisuuksien syöttämisosio on monimutkainen. Toisaalta taas suurimman osan mielestä ohjeita on riittävästi ja osio on helppokäyttöinen, looginen sekä kätevä. Hieman yli puolet kokevat osaavansa käyttää sovellusta. Käytön opettelu vie joidenkin mielestä liikaa aikaa, joidenkin mielestä ei. Käyttäminen vie liikaa aikaa ainoastaan kolmen vastaajan mielestä. Kolmasosa vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että osio on hidas.

Vastauksista voidaan päätellä, että jotkut oppivat osion käytön nopeasti, kun taas joillakin se vie paljonkin aikaa. Toisaalta käyttäminen vei liikaa aikaa ainoastaan kolmen vastaajan mielestä eli tästä voidaan päätellä että nimenomaan käytön oppiminen on työlästä, varsinainen käyttäminen ei niinkään.

8.2 Opintojen ohjaajille tarkoitettu kysely

Opintojen ohjaajille tarkoitettuun kyselyyn vastasi 23 henkilöä. Vastaajista 30 prosenttia oli humanistisesta tiedekunnasta, 13 prosenttia informaatioteknologian tiedekunnasta, 17 prosenttia matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta, 26 prosenttia kasvatustieteiden tiedekunnasta ja 13 prosenttia liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnasta. Kyselyyn ei vastannut yhtään henkilöä yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta kuten ei myöskään taloustieteiden tiedekunnasta. On otettava huomioon, että sovellus ei ole vielä lainkaan käytössä kyseisissä tiedekunnissa. Kyselyyn vastanneista 61 prosenttia oli naisia ja 39 prosenttia miehiä. Osa vastaajista koki kyselyyn vastaamisen olevan hankalaa, koska eHOPS-sovellusta on käytetty heidän laitoksellaan vasta niin vähän.

Reilu puolet (61 prosenttia) vastaajista on käyttänyt HOPSeja opinto-ohjauksessa ennen eHOPS-sovelluksen käyttöönottoa. Kaikki HOPSeja aikaisemmin käyttäneet ovat käyttäneet paperiHOPSeja. Jollakin laitoksella on ollut käytössä myös koneella täytettävä lomake. Osa HOPSeista on ollut vapaamuotoisia ja osa täytettäviä lomakkeita.

Aikaisemmin HOPSeja käyttäneet suhtautuvat eHOPSiin pääosin myönteisesti. eHOPSissa on heidän mielestään myönteistä HOPSien yhdenmuotoisuus, jolloin HOPSit on helpompi tarkastaa, helppo päivitettävyyys, se, että HOPS on saatavilla verkossa eikä tarvitse säilyttää papereita sekä suora yhteys opintorekisteriin, tutkin-

tovaatimuksiin ja kurssitarjontaan.

Myös negatiivisempaa suhtautumista oli havaittavissa. Yhden vastaajan sanoin ”hyväksyminen ja lukeminen on vaikeampaa kuin käytössämme olleen paperiver-sion”. Osa ei ole ajanpuutteen vuoksi ehtinyt tutustua eHOPSiin kunnolla ja kokee-kin paperiHOPSit helpommaksi.

Eräs vastaaja, joka ei ollut käyttänyt aiemmin HOPSeja ohjauksessaan oli sitä mieltä, että: ”muunlaisten käytäntöjen puuttuessa minulla on vain hyvää sanottavaa tästä”.

8.2.1 Laitoksen käytännöt

70 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPSin laatimisen tulisi olla pakollista edustamansa laitoksen opiskelijoille.

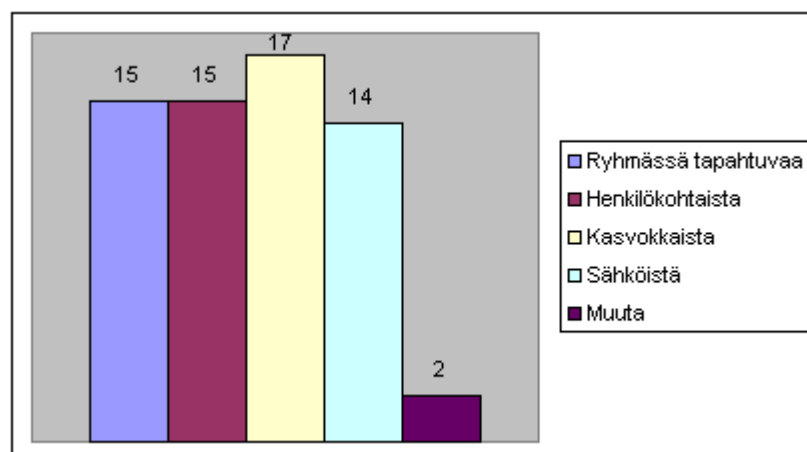
Ne, joiden mielestä eHOPSin laatimisen ei tulisi olla pakollista olivat suurelta osin sitä mieltä, että sovelluksen käyttöön ei tulisi pakottaa, koska HOPSin voi tehdä muullakin tavalla. Joidenkin mielestä käytössä oleva paperiHOPS on parempi tapa HOPSin laatimiseen. Sovelluksen käytön oppimisen vaikeus tuli myös ilmi vastauksissa. Yhden vastauksen mukaan ”eHOPSin tulisi olla painokkaasti suositel-tu tapa tehdä HOPS”. Pakollisuuden kannalla olevista moni luetteli vastaukses-saan HOPSin hyviä puolia, jotka eivät varsinaisesti liity eHOPS-sovellukseen vaan ovat havaittavissa myös muulla tavoin tehtävissä HOPSeissa. Sovellukseen liitty-vissä perusteluissa korostettiin sitä, että ohjaus on helpompaa, kun kaikki tekevät HOPSin samalla tavalla ja kaikki HOPSit ovat samassa paikassa. Erään vastaajan mielestä opiskelijat ovat oppineet helposti tekemään eHOPSin.

Vastaajista suurimman osa (83 prosenttia) mielestä kysely on oleellinen osa HOP-Sia. 14 prosenttia vastasi, että laitoksen tutkintovaatimuksiin ei ole liitetty lainkaan kyselyitä. Eräs vastaaja ei tiennyt, mitä kyselyllä tarkoitetaan. Yli puolella vastaajis-ta on organisaatiossaan käytössä malliopintosuunnitelma. Malliopintosuunnitelma on suurimman osan mielestä hyödyllinen.

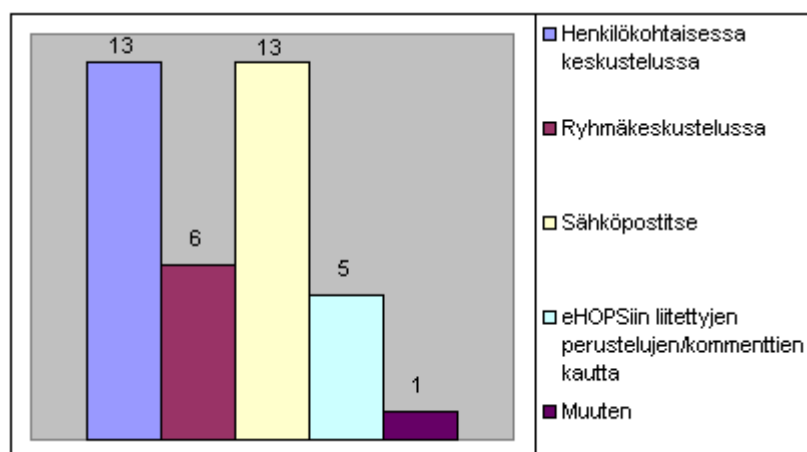
Kaikki vastaajat vastasivat ”kyllä” kysymykseen ”Onko laitoksellasi nimetty hen-kilö/nimetyt henkilöt, jonka kanssa opiskelijat voivat keskustella omista opinto-suunnitelmistaan?”.

8.2.2 Ohjaus

Kuvasta 8.3 näkyy miten vastaajat vastasivat ohjauksen muotoja koskevaan kysy-mykseen. Kasvokkaista ohjausta on siis annettu eniten, mutta myös muut tavat ovat olleet lähes yhtä käytettyjä.

Kuva 8.3: Millaista ohjausta olet antanut opiskelijoille eHOPSin suunnittelussa sekä ko. sovelluksen käyttämisessä?

Kuva 8.4: Miten olet antanut palautetta?

36 prosenttia vastaajista ei ole antanut palautetta opiskelijoille eHOPSien sisällöstä. Kohtuullisen suuri prosenttiluku saattaa johtua siitä, että kaikkien vastaajien laitoksilla eHOPS ei ole vielä käytössä, joten opiskelijat eivät ole vielä välttämättä edes laatineet HOPSejaan sovelluksella.

Kuvassa 8.4 on palautteenantoon liittyvän kysymyksen vastaukset. "Muuten" vaihtoehdon valinnut vastaaja on antanut palautetta palauteseminaarissa. Huomattavasti yleisimmät palautteenantotavat ovat siis henkilökohtainen keskustelu ja sähköposti.

8.2.3 eHOPSin hyöty ja tarpeellisuus

81 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPS ei ole tuottanut liikaa ylimääräistä työtä (olettaen että HOPSit olisi ollut pakko tehdä jotenkin joka tapauksessa). Huomattava on kuitenkin 19 prosentin osuus vastaajista, joiden mielestä ylimääräistä työtä on tullut liikaa. Lähes kaikki vastaajat löysivät hyviä puolia sähköisesti tehtävästä HOPSista. Hyötynä on esimerkiksi helpompi päivitettävyyys sekä se, että HOPS on helposti saatavilla ja arkistoituna. Myös se koettiin hyväksi asiaksi, että yliopiston kurssitarjonta sekä tutkintovaatimukset löytyvät sovelluksesta. Sovelluksen yhteys opintorekisteriin on myös hyvä asia. Myös kommentoinnin helppous koettiin sähköisyyden hyötynä. Vastakkaisia näkökantojakin esiintyi vastauksissa. Erään vastaajan mukaan sähköisyydestä voi olla hyötyä ”jos opiskelija pitää sähköisin välinein työskentelystä”. Kaikki eivät välttämättä kuitenkaan innostu siitä. Eräs vastaaja on sitä mieltä, että ”painetut versiot ovat keskustelussa paremmat”.

Tästä voi siis päätellä, että kaikille laitoksille eHOPS ei välttämättä sovellu, kun taas toiset kokevat sen hyvinkin hyödyllisenä. Jos laitoksella ei ole totuttu käyttämään ohjauksessa ja opetuksessa sähköisiä apuvälineitä voi kynnys sovelluksen käyttöön olla korkea. Olisi kuitenkin hyvä, jos jokaisella laitoksella tiedettäisiin sovelluksesta edes jotain, sillä sivuaineopiskelijat saattavat käyttää sitä. Lisäksi jokaisen laitoksen uusimmat opintokokonaisuudet (ja ehkä myös tutkintovaatimukset) tulisi löytyä sovelluksesta riippumatta siitä käyttäkö kyseinen laitos sovellusta pääaineopiskelijoidensa ohjaukseen vai ei.

Monen vastaajan mielestä sovellus on tukenut laitoksen opintojen ohjausta. Osa ei vielä osannut kommentoida, koska sovellusta ollaan vasta ottamassa käyttöön. Seuraavassa muutamia vastauksia:

”Henkilökohtainen opintosuunnitelma tulee toimimaan jatkossa koko opintojen ohjauksen pohjana. Eli ohjausta ei anneta, jollei henkilöllä ole tehtynä eHOPSia tai paperista versiota (korvaavuutta hakeneet). Sovelluksen avulla ohjaaja näkee helposti opiskelijan sen hetkisen suoritustilanteen ja aikataulusuunnitelmat. Lisäksi julkisten kommenttien avulla myös toinen ohjaaja saa helposti selville toisen ohjaajan ajatuksen esimerkiksi joistain suunnitelmassa olevasta poikkeusjärjestelystä.”

”Opiskelijoihin on helpompi saada kontakti, kun on yhteistä puhuttavaa. Ohjaustilanteeseen saadaan sopivia keskustelun avauksia HOPSin pohjalta.”

”Ehops helpottaa ohjausvastuun jakamista. Kandidatasolla ja myös maisteriohjelmassa opiskelijatutorit voivat auttaa HOPSin teon alkuun ja hom-

ma siirtyy sujuvasti varsinaisille opintoneuvojille ja hyväksyjille. Kandidatason jälkeen HOPSaamisvastuuta voidaan helposti jakaa opinnäytetöiden ohjaajille.”

”Kyllä on. Sovellus on kohtuullisen helppokäyttöinen ja joustava. On kuitenkin huomioitava, että olemme vasta opettelemassa asioita.”

”Ohjaus on jo ollut aika hyvällä mallilla. eHOPS on sovellettu meidän ohjaukseemme, ei toisin päin.”

”saattaa yhteneväistä käytäntöjä eri oppiaineiden välillä (5 pääainetta laitoksella)”

Opiskelijoiden suhtautuminen sovellukseen on ohjaajien mukaan ollut enimmäkseen myönteistä. Moni ei osannut kommentoida asiaa. Jollakin laitoksella sovellus on vastaajan sanoin ”herättänyt hämmennystä”. Ainoastaan yhden vastaajan mukaan suhtautuminen on ollut kielteistä. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että sovellus on helpottanut opintojen ohjausta. Taaskaan moni vastaaja ei osannut kommentoida vähäisestä kokemuksesta johtuen. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että sovellus on vaikeuttanut opintojen ohjausta, koska suora yhteys opettajiin puuttuu. Sovelluksen ei kuitenkaan ole tarkoitus poistaa kasvokkaista kanssakäymistä vaan se toimii ohjauksen apuvälineenä organisaation määrittelemässä HOPS-prosessissa, johon voi kuulua esimerkiksi henkilökohtaisia tapaamisia.

8.2.4 eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen

Suuri osa käytössä esiintyneistä ongelmista on käyttäjien osaamattomuudesta johtuvia. Sovelluksen käyttöön pitäisi siis kouluttaa paremmin. Sovelluksesta johtuvia ongelmia on aiheuttanut kankea ja osittain vaikeasti ymmärrettävä käyttöliittymä. Tähänkin olisi koulutus saattanut auttaa.

Erään vastaajan mukaan sovelluksen käyttäminen on ollut aloittaville opiskelijoille ”helpompaa kuin olisi voinut kuvitella”. Toisen vastaajan sanoin: ”Opiskelijat tuntuvat pärjäävän sen kanssa ihan ok, ainakaan kyselyjä ei ole paljon tullut”. Sovelluksen hyviksi puoliksi mainittiin myös kolmannessa vastauksessa helppokäyttöisyys sekä monipuolisuus. Useampikin vastaaja koki erilaiset näkymät hyvänä asiana. Hyvinä puolina listattiin myös avoin osio eli mahdollisuus liittää HOPSeihin kyselyitä sekä ”yliopiston yhteinen HOPS-pohja”.

Kehitysideoitakin ohjaajilta löytyi jonkun verran. Visuaalisen ulkoasun selkiyttämistä kaivattiin ja muualla tehtyjen opintojen liittämisen suunnitelmaan tulisi olla helpompaa. Suoraan maisteriopintoihin tuleville kaivattiin mahdollisuutta liittää

HOPSiin erillinen "siltaopintoja"-kokonaisuus, joka näkyisi suunnitelmassa, mutta ei kuitenkaan olisi osa varsinaista HOPSiä. Eräs vastaaja totesi kehitysideoita kartoittavaan kysymykseen vastaukseksi "Onko kaikki tämä kehittäminen todella tarpeen?".

"Aktiiviset ja hyväksytyt-suunnitelmat olisi hyvä voida lajitella omien otsakkeiden alle. Nyt aktiiviset otsakkeen alla näkyy yhdeltä opiskelijalta kaksi suunnitelmaa eli hyväksytyt ja kopio tästä."

"Olisi ollut tosi hyvä, jos eHops-versioon rakentuisi samalla opiskelijoiden antama palaute kurseista. Nyt luodaan taas eri järjestelmä palautetta varten, vaikka valmis rakennelma listattuine kurseineen jo on olemassa."

"Opiskelijalle lähtevään eHOPSiin hyväksymisviestiin olisi hyvä saada kirjoitettua palautetta. Nyt ns. palauteviesti menee erikseen toisessa spiviestissä. Ehops-pohjaan kirjoitetut perustelut eivät välttämättä heti savuta opiskelijaa."

"Automaattinen ilmoitus - suora linkitys- e-maililla opettajalle, kun opiskelija on tehnyt HOPSiin. tällöin asian muistaa lukea ja tarkistaa."

"Vaikka oletusnäkyä onkin jokaisen käyttäjän mahdollista muokata haluamukseen (miten paljon tietoa ruudulla), niin 1.kertaa Korppiin tulijalle samat valikot ovat liian monessa paikassa näkyvissä = kaaostunne. Esteettisesti Korpin näkymissä on vielä kehitettävää, jotta ei-vahvasti-tietotekniset-ihmisetkin rohkenevat ottaa tarvittavia toimintoja haltuun valtavasti mahdollisuuksien merestä."

8.3 Opiskelijoille tarkoitettu kysely

Opiskelijoille tarkoitettuun kyselyyn vastasi 392 henkilöä. Vastaajista 34 prosenttia oli informaatioteknologian tiedekunnasta, 24 prosenttia matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta, 20 prosenttia humanistisesta tiedekunnasta, 17 prosenttia kasvatustieteiden tiedekunnasta, 3 prosenttia yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta sekä yksi prosentti sekä liikunta- ja terveystieteiden- että taloustieteiden tiedekunnasta. Naisia oli vastaajista 60 prosenttia ja miehiä 40 prosenttia.

Siitä, että informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoilta tuli paljon vastauksia voi jo päätellä, että sovelluksen ovat innokkaimmin ottaneet käyttöön ne, joille Internet ja verkkosovellukset ovat tuttuja.

8.3.1 Laitoksen käytännöt

Pakollista eHOPSin tekeminen oli 62 prosentille vastaajista.

Vähän yli puolet (59 prosenttia) vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPSin tulisi olla pakollinen. Vastausta perusteltiin usein sillä, että eHOPS selkeyttää opintoja ja opintorakenteen hahmottamista sekä antaa kokonaiskuvan opinnoista. Jotkut olivat sitä mieltä, että hyödyllinen eHOPS jää monelta tekemättä, jos se ei ole pakollinen. HOPSin teko pakottaa miettimään opintoja. eHOPS on helppo ja hyödyllinen. Jotkut perustelivat vastaustaan sillä, että eHOPS on hyvä väline etäopiskelijallekin opintojen suunnitteluun. Vanhoihin käytäntöihinkin verrattiin ja todettiin eHOPS paremmaksi kuin vanhat paperi-HOPSit. Monet vastaajat perustelivat vastauksissaan HOPSin hyviä puolia ottamatta niinkään kantaa eHOPSin hyviin puoliin.

”Helpottaa opintojen suunnittelua ja aikataulutusta. Pakolliset kurssit näkee siitä, ei tule yllätyksiä. Kun on aikataulutettu, niin tulee tunnollisemmin suoritettua sen mukaan. Samalla saa opintojen ohjausta kun tekee tutorin ym. kanssa hopsia.”

”HOPSin laatiminen tuo ryhtiä opiskeluun ja antaa kokonaiskuvan siitä, mitä on tulossa ja millaisen määrän kursseja tietty opintopiste- tai opintoviikkomäärä todella vaatii. Samoin opintojen tarkoituksenmukainen jaksottaminen on helpompaa opiskelijalle.”

Myös vastakkainen mielipide oli monella. Suurimman osan mielestä HOPSin tekotapa pitäisi olla vapaasti valittavissa. Monet toivat ilmi sen, että eHOPS on kätevä työkalu, mutta jos sitä pakotetaan käyttämään, voi sitä vastaan herätä negatiivisia tunteita. Vastaajien joukossa oli myös niitä, joiden mielestä opinnot ovat niin selkeät muutenkin, ettei niitä tarvitse tämän kaltaisella välineellä suunnitella. Akateemisen vapauden säilyttämiseenkin vedottiin. Joidenkin mielestä opintoja ei voi suunnitella etukäteen siksi, koska laitoksen opetusohjelma tulee tietoon vasta niin myöhään ja kursseja saatetaan järjestää ”päivän varoitusajalla”. Sovelluksen vaikeakäyttöisyyden tai toimimattomuuteen vedottiin myös. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että paperiHOPS on käytännöllisempi, koska siihen pääsee käsiksi kotoakin. Kyseinen vastaaja ei ilmeisesti omista Internet-liittymällä varustettua tietokonetta.

”Akateeminen vapaus pitäisi säilyttää ja jos HOPSia ei kuitenkaan tarvitse oikeasti noudattaa, niin sen ei pitäisi olla pakollinen. eHOPS on kuitenkin erittäin hyvä apu opintojen omatoimiseen suunnitteluun, joten käyttäisin sitä, vaikka se olisi vapaaehtoista.”

”(eHOPSin ei pitäisi olla pakollinen) koska se ei kuitenkaan pitkällä tähtäimellä luultavasti toteudu juuri suunnitellulla tavalla.”

Niistä, joille eHOPSin tekeminen on pakollista oli enemmistö (65 prosenttia) sitä mieltä, että eHOPSin tulisi olla pakollinen. Ne vastaajat, joille eHOPS ei ole pakollinen jakautuivat lähes tasaisesti kahtia pakollisuutta koskevassa kysymyksessä, puolet oli sitä mieltä että eHOPSin pitäisi olla pakollinen ja puolet että ei. Myös tyhjiä vastauksia tuli muutama. eHOPSin pakollisuus ei siis nähtävästi vaikuta siihen, pitäisikö eHOPSin olla vastaajan mielestä pakollinen vai ei.

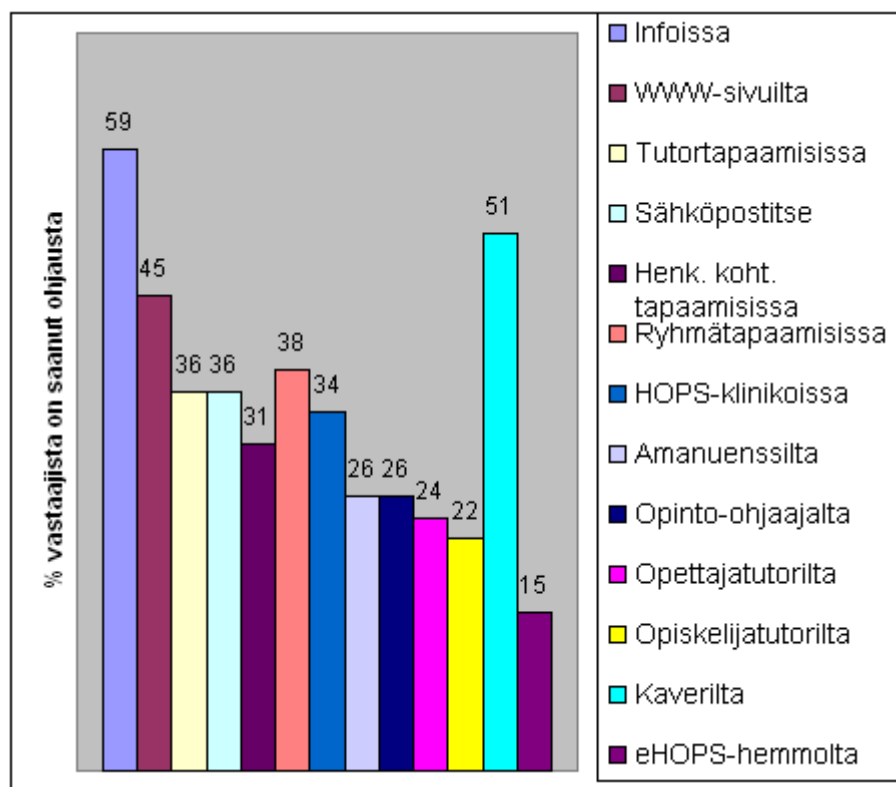
Avoin HOPS ei ole selvästikään vielä läheskään jokaisessa eHOPSissa mukana. Kysely tai kyselyitä on nimittäin ainoastaan vastaajista 37 prosentin eHOPSissa mukana. Enemmistö (65 prosenttia) niistä, joiden eHOPSissa on kysely mukana oli sitä mieltä, että kysely on tarpeellinen osa HOPSia.

8.3.2 eHOPSiin saatu tuki ja ohjaus

60 prosenttia vastaajista oli saanut tukea tai ohjausta eHOPSin suunnitteluun. Toisaalta eHOPS ei ole vielä kaikilla laitoksilla käytössä, joten tukea ei ole edes luvattu. Tukea ei välttämättä ole aina edes kaivattu, sillä 42 prosenttia oli sitä mieltä, että tukea on ollut tarjolla riittävästi. Toisaalta suuren osan mielestä tukea ei ole ollut tarjolla riittävästi, joten laitosten selvästikin toivottaisiin ottavan eHOPS-sovellusta enemmän käyttöön ja myös tarjoavan tukea sen käytössä.

Kuvasta 8.5 käy ilmi eri ohjauksen ja tuen muodot, joita vastaajat olivatsaaneet eHOPSin suunnittelussa. Jokaisen tyyppin kohdalla oli valittava joko vaihtoehto ”paljon”, ”jonkin verran”, ”vähän” tai ”en yhtään”. On huomioitavaa, että lähes puolet vastaajista ei ollut saanut lainkaan tukea eHOPSin suunnitteluun, joten jokaiseen tyyppiin on runsaasti ”en yhtään”-vastauksia. Kuvassa 8.5 on samaistettu ”paljon”, ”jonkin verran” ja ”vähän” vaihtoehdot, sillä niihin vastanneet ovat kuitenkin saaneet ohjausta kyseistä kautta. Näin laskettuna laitoksen järjestämät infot olivat eniten saatu ohjauksen muoto. Toiseksi suosituin oli kaverilta saatu tuki ja kolmanneksi suosituin laitoksen WWW-sivujen kautta saatu ohjaus. Reilu kolmannes vastaajista oli saanut tukea ryhmätapaamisissa, sähköpostitse, eHOPS-klinikalla sekä henkilökohtaisissa tapaamisissa. Vähiten tukea oli saatu eHOPS-hemmoilta, mutta hemmot ovatkin olleet käytössä ainoastaan informaatioteknologian tiedekunnassa. Toisaalta taas eniten ”paljon” vaihtoehtoa oli valittu eHOPS-klinikoiden kohdalla, joten niiden voidaan päätellä olevan hyödyllisin ohjauksen muoto. Eniten ”paljon” ja ”jonkin verran” vaihtoehtoja oli yhteensä valittu laitoksen järjestämien infojen kohdalla. Myös ryhmätapaamisissa ja HOPS-klinikoiden sekä kavereilta saadun oh-

jauksen kohdalla nämä vaihtoehdot olivat suosittuja.

Kuva 8.5: eHOPSin suunnitteluun saadun tuen ja ohjauksen muodot

Valittavana olleiden vaihtoehtojen lisäksi muutama vastaaja kertoi saaneensa ohjausta opinto-oppaasta. Jotkut vastaajista olivat olleet itse tutorina tai eHOPS-hemmona ja saaneet sitä kautta koulutusta sovelluksen käyttöön.

Vaikka lähes puolet vastaajista olikin sitä mieltä, että tukea eHOPSin laadintaan on ollut tarjolla riittävästi oli enemmistö sillä kannalla, että tukea olisi kaivattu lisää. Tukea olisi kaivattu sovelluksen teknisessä käytössä sekä valintojen tekemisessä. Jotkut olivat sitä mieltä, että olisi ollut hyvä saada ”edes jonkinlaista” tukea. Sovellushan ei ole ollut käytössä joka laitoksella, eikä tukeakaan siis ole ollut saatavilla. Tiedotusta olisi laitoksen puolelta toivottu enemmän. Osalle vastaajista ei ollut selvää edes se, onko eHOPSin tekeminen heille pakollista vai ei.

Ainoastaan 26 prosenttia vastaajista on saanut ohjaajilta palautetta eHOPSinsa sisällöstä. Yleisin palautteen antotapa on ollut sähköposti (41 prosenttia), mutta henkilökohtainen keskustelu (38 prosenttia) on lähes yhtä yleinen. eHOPSiin liitettyjen perustelujen/kommenttien kautta on saanut palautetta muutama vastaaja, samoin ryhmäkeskustelussa.

79 prosenttia vastaajista vastasi ”kyllä” kysymykseen ”Onko laitoksellasi nimet-

ty henkilö, jonka kanssa voit keskustella omasta opintosuunnitelmastasi?”. Seuraavan avoimen kysymyksen vastauksista kävi ilmi, että edellisessä kysymyksessä olisi pitänyt olla myös ”en tiedä” -vaihtoehto. Tosin monet vastaajista arvelivat, että kyllä sellainen henkilö varmaan löytyy, vaikka eivät osanneetkaan ketään tiettyä nimetä. Toki vastaajien joukosta löytyi myös niitä, jotka tiesivät keneltä ohjausta saa.

8.3.3 eHOPSin käytön kokemukset

71 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että tehdystä opintosuunnitelmasta on ollut edes vähän hyötyä. 19 prosenttia vastasi, että suunnitelmasta ei ole ollut yhtään hyötyä. Kuvasta 8.6 näkyy miten suunnitelman hyötyä koskevan kysymykseen vastattiin.

Lähes 70 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPS on tarpeellinen opintojen suunnittelun apuväline. Vastausten jakautumisen eri vaihtoehtojen kesken voi nähdä kuvasta 8.7. Reilu puolet (59 prosenttia) vastaajista myös vastusti väitettä ”Opintojen suunnitteluun ei tarvita eHOPSia”.

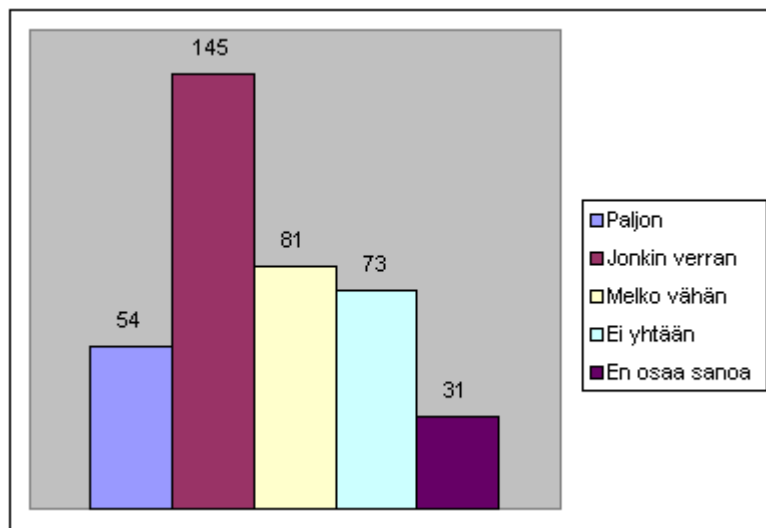
Lähes kolmasosa (28 prosenttia) vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä väitteestä ”Teen eHOPSin ainoastaan siksi, että se on pakollista omalla laitoksella”. Neljäsosa vastaajista oli samaa mieltä väitteen ”Luultavasti en tule käyttämään eHOPSia sen jälkeen, kun se on hyväksytty” kanssa.

Kuten kuvasta 8.8 käy ilmi, suuri osa (43 prosenttia) vastaajista ei osannut sanoa onko eHOPS ja siihen liittyvä tuki parantanut henkilökohtaisen opinto-ohjauksen saatavuutta omalla laitoksellaan. Vain pieni joukko vastaajista oli samaa mieltä väitteen kanssa.

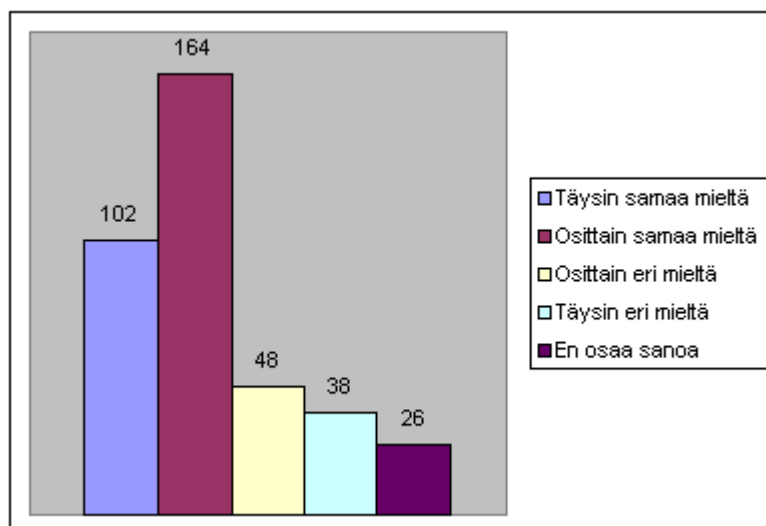
Vastaukset jakoutuivat melko tasaisesti sen suhteen onko opintojen suunnittelu ollut helppoa vai vaikeaa sovelluksen avulla. 61 prosenttia vastaajista vastusti väitettä ”Opintojen suunnittelu on ollut vaikeaa eHOPSin avulla”, mutta ainoastaan 50 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että opintojen suunnittelu eHOPSin avulla on ollut helppoa. Kolmasosan (31 prosenttia) mielestä suunnittelu on ollut vaikeaa.

Ainoastaan 9 prosenttia vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä väitteestä ”Opintojen suunnittelu eHOPSin avulla ei mielestäni sovi yliopisto-opiskeluun”.

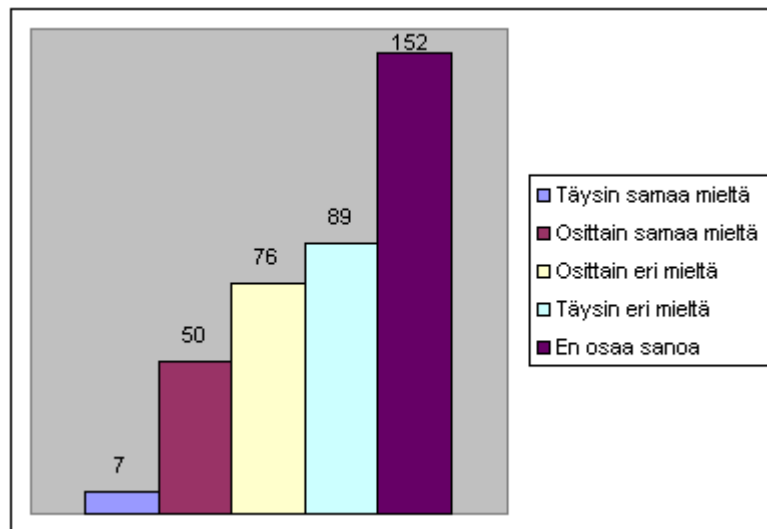
Lähes kaikki vastaajat (82 prosenttia) ovat sitä mieltä, että eHOPS mahdollistaa yksilöllisen opintosuunnitelman tekemisen. Myös väitteestä ”eHOPSin avulla pysytyn helposti näkemään sen, mitä olen omissa opinnoissani tehnyt ja mitä vielä tulisi tehdä” ollaan kohtuullisen yksimielisiä, jopa 83 prosenttia on täysin tai osittain samaa mieltä väitteestä.

Kuva 8.6: Onko tekemästäsi opintosuunnitelmasta ollut hyötyä?

Kuva 8.7: eHOPS on tarpeellinen opintojeni suunnittelun apuväline.

Kuva 8.8: eHOPS ja siihen liittyvä tuki on mielestäni parantanut henkilökohtaisen opinto-ohjauksen saatavuutta laitoksellamme.

8.3.4 HOPS verkossa

94 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että siitä on hyötyä, että HOPSin voi tehdä verkossa. Suuri prosenttilukema voi johtua siitä, että eHOPSin ovat tähän mennessä laatineet useat vapaaehtoisesti ja näissä vapaaehtoisesti eHOPSin laatineissa on varmasti suurin osa sellaisia, joilla on positiivinen suhtautuminen verkossa tapahtuvaan opintojen suunnitteluun. Verkossa olevan HOPSin hyödyksi mainittiin usein se, että se on verkossa aina saatavilla ja sen päivittäminen on helppoa. Lisäksi HOPSin laatiminen on verkossa helpompaa. Tämä tietysti riippuu käytettävästä välineestä. Nykyään verkkoa käytetään muutenkin hyvin paljon opintoihin liittyen, joten myös opintojen suunnittelu tuntuu sopivan hyvin verkkoympäristöön.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että verkossa tehtävä HOPS on parempi kuin suullinen tai kirjallinen suunnitelma. Toki osa vastaajista puolusti myös paperiHOPSia ja myös suullisen suunnitelman kannattajia löytyi. Vain hyvin harva vastaaja kannatti ryhmässä tehtävää HOPSia. Moni vastaaja kannatti usean tavan yhdistelmää eli esimerkiksi ensin opiskelija tekee suunnitelmansa eHOPS-sovelluksella ja sitten käydään HOPS suullisesti läpi ohjaajan kanssa. Osa vastaajista halusi tehdä suunnitelmansa ensin paperilla ja sitten vasta verkkoon.

8.3.5 eHOPS-sovelluksen jatkokehittäminen

Ongelmia on tuottanut eHOPSin käytössä ainakin se, että kaikkia opintokokonaisuuksia ja tutkintovaatimuksia ei löydy Korpista. Lisäksi kaikkia opintojaksoja ei löydy Korpista, joten vaikka olisikin suoritusmerkintä opintorekisterissä, ei opintojaksoa saa HOPSiin lisättyä. Myös tutkintorakenteen uudistuksen myötä muuttuneet opintojaksokoodit ovat tuottaneet eHOPSiansa laatineille vanhemmille opiskelijoille ”harmaita hiuksia”. Monet olivat sitä mieltä, että varsinkin alussa sovelluksen käyttö oli hankalaa, mutta opastuksen tai itsenäisen opettelu myötä opintojen suunnittelu on alkanut sujua. Joidenkin mielestä eHOPS-sovellus on sekava ja hidas käyttää. Ongelmia on monille tuottanut se, että minkäänlaista opastusta sovelluksen käyttöön ei ole ollut saatavilla ja itsenäinen sovellukseen tutustuminen ei ole riittänyt.

”Web-sovellus ei toimi oikein, missään ei neuvota miten sitä käytetään eikä se ole helppokäyttöinen. Kuulemma jotain kursseja siihen on ollut mutta en mennyt koska useita vuosia tietokoneenkäyttöä pitäisi riittää yhden lomakkeen täyttämiseen.”

Hyviksi puoliksi sovelluksesta mainittiin aikataulutusmahdollisuus ja aikataulutusvälilehti, erilaiset näkymät, opintojaksojen taustavärit, helppokäyttöisyys, monipuolisuus sekä se, että sovellus on osa Korppi-järjestelmää, jolloin kursseille pääsee ilmoittautumaan eHOPSin kautta. Myös siitä pidettiin, että sovellus laskee automaattisesti yhteen suunnitelman opintopiste- tai opintoviikkomäärät, suunnitellut ja suoritettut, jolloin suunnitelmasta näkee paljonko opintoja vielä puuttuu. Hyvänä puolena nähtiin myös se, että suunnitelmaa voi muokata itsenäisesti ja silloin kun itselle sopii.

8.4 Kolmen eri tiedekunnan opiskelijoiden näkökulma

Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin kolmen eri tiedekunnan opiskelijoiden vastauksia kyselyyn. Tarkastelun kohteena ovat informaatioteknologian, kasvatustieteiden sekä yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset.

8.4.1 Informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset

Kyselyyn vastasi 135 informaatioteknologian opiskelijaa, mikä on 34 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista. Vastanneista neljäsosa oli 2005 tai 2006 vuonna aloittaneita. 38 prosentilla vastanneista oli yliopisto-opintoja edeltäviä opintoja (lukiota

lukuunottamatta). Ainoastaan 7 prosenttia vastanneista oli kuitenkin tehnyt HOPSin edeltäviin opintoihinsa liittyen. Kolmasosa vastaajista kertoo tehneensä opintosuunnitelman yliopisto-opintoihinsa liittyen. Näistä suurin osa on epävirallisia, ainoastaan opiskelijaa itseään varten tehtyjä suunnitelmia joko paperilla tai sähköisessä muodossa. Muuntokoulutuksessa olevat opiskelijat ovat tehneet joko suullisen tai paperi-HOPSin yhdessä opinto-ohjaajan kanssa.

eHOPSin pakollisuutta tiedustelevaan kysymykseen 63 prosenttia opiskelijoista vastasi, että eHOPS on heille pakollinen. 61 prosenttia taas oli sitä mieltä, että eHOPSin pitäisi olla pakollinen. Niistä, joille eHOPS on pakollinen, oli 70 prosenttia sitä mieltä, että sen tuleekin olla pakollinen. Monen mielestä eHOPSin ei tulisi olla pakollinen, sillä suunnitelmat muuttuvat kuitenkin jatkuvasti ja suunnitelman noudattaminen on vapaaehtoista. Lisäksi opiskelijoilla pitäisi säilyttää vapaus. Jotkut kannattavat sitä, että HOPS olisi pakollinen, mutta tekotavan saisi itse valita. Monet opintojensa loppuvaiheessa olevat eivät kannata eHOPSin pakollisuutta, koska eivät koe itselleen olevan suunnitelman tekemisestä enää mitään hyötyä. 18 prosenttia vastaajista vastasi, että heidän eHOPSeihinsa on liitetty kysely tai kyselyitä. Heistä puolet oli sitä mieltä, että kysely on tarpeellinen osa eHOPSia, puolet taas oli vastakkaista mieltä.

Kaksi kolmasosaa (66 prosenttia) vastaajista oli saanut tukea eHOPSin laatimiseen. Eniten tukea on saatu laitoksen järjestämissä infoissa (59 prosenttia), laitoksen WWW-sivuilta (44 prosenttia) sekä kaverilta (43 prosenttia). eHOPS-klinikoista on saatu eniten tukea, jos verrataan sitä, minkä vastaajat ovat valinneet ”paljon”, ”jonkin verran” ja ”vähän” -vaihtoehdoista. Jopa kolmasosa klinikoihin osallistuneista koki saaneensa klinikalta paljon tukea. Tässä klinikka tosin saattaa sekoittaa eHOPS-hemmojen pitämiin ohjauksiin, jotka oikeastaan olivat eräänlaisia eHOPS-klikkoita myös.

70 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että tukea eHOPSin laatimiseen on ollut tarjolla riittävästi. Huomattavaa on, että tietotekniikan laitoksen opiskelijoista tätä mieltä oli 78 prosenttia, kun taas tietojenkäsittelytieteen laitoksen opiskelijoista ainoastaan 57 prosenttia vastasi samoin. Tietojenkäsittelytieteen laitoksella siis lähes puolet olisi kaivannut enemmän tukea, kun taas tietotekniikan laitoksen opiskelijat olivat suhteellisen tyytyväisiä saamaansa tukeen. Osa tukea lisää kaipaavista ei ollut saanut tukea vielä lainkaan. Osa taas oli saanut jonkunlaista tukea, mutta kaipasi ohjeita joltakin sellaiselta henkilöltä, joka myös tuntee tutkintovaatimukset ja osaa kommentoida sivuainevalintoja. Myös jonkinlaista kommenttia valmiista eHOPSista kaivattiin.

74 prosenttia vastaajista vastasi, että heidän laitoksellaan on nimetty henkilö,

jonka kanssa voi keskustella omasta opintosuunnitelmastaan. Läheskään kaikki eivät kuitenkaan tiedäneet kuka tämä henkilö mahtaa olla. Kolmasosa vastaajista oli saanut ohjaajalta palautetta eHOPSinsa sisällöstä. Heistä suurin osa (79 prosenttia) oli saanut palautetta sähköpostitse. 31 prosenttia oli saanut palautetta henkilökohtaisessa keskustelussa ja 19 prosenttia eHOPSiin liitettyjen perustelujen ja kommenttien kautta.

Henkilökohtaista ohjausta olisi kaivattu lisää. Toisaalta monet eivät edes koe tarvitsevansa minkäänlaista ohjausta. Osa taas kokee, että ohjausta on kyllä tarjolla, kunhan on itse aktiivinen ohjaukseen hakeutumisen suhteen. Internettiin kaivattiin myös kirjallisia ohjeita eHOPSin tekemisestä.

”Kaikille henkilökohtainen ”palaveri” jossa käydään läpi asiat. Ei niin että opiskelijan pitää mennä, vaan että hänelle tarjottaisiin mahdollisuutta.”

eHOPS on koettu hyödylliseksi, sillä 75 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPSista on ollut edes vähän hyötyä. 16 prosenttia oli sitä mieltä, että eHOPSista on ollut paljon hyötyä. Hieman yli puolet vastaajista on päivittänyt HOPSiaan suunnitelmiansa muuttuessa. Suurin osa (82 prosenttia) vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPSin avulla pystyy helposti näkemään sen, mitä on omissa opinnoissaan tehnyt ja mitä vielä tulisi tehdä. eHOPS on lähes kaikkien vastaajien (76 prosentin) mielestä tarpeellinen apuväline opintojen suunnitteluun.

Vastaajien mielestä eHOPS soveltuu hyvin yliopisto-opiskeluun, sillä 82 prosenttia vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä asiasta. Siitä, onko eHOPS parantanut henkilökohtaisen opinto-ohjauksen saatavuutta laitoksella oltiin monta mieltä. Kolmasosa ei osannut sanoa kantaansa, mutta lähes puolet oli sitä mieltä, että henkilökohtaisen opinto-ohjauksen saatavuus on parantunut. Ainoastaan neljä prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPS ei mahdollista yksilöllisen opintosuunnitelman laatimista. Yllättävän suuri osa vastaajista, neljäsosa, oli sitä mieltä, että he eivät tule käyttämään eHOPS-sovellusta jatkossa. Kolmasosa oli sitä mieltä, että opintojen suunnittelu on vaikeaa eHOPSin avulla.

Lähes kaikki vastaajat (95 prosenttia) kokivat verkossa olevan HOPSin hyödylliseksi. Ne, joiden mielestä sähköisyydestä ei ole hyötyä puolustivat paperiHOPSia tai kritisoivat olemassa olevaa eHOPSia. Suurin osa siis kuitenkin puolusti sähköisyyttä. Tietokone ja verkko ovatkin informaatioteknologian opiskelijoille luonteva osa opiskelua, joten he tekevät myös HOPSin mieluiten verkossa. Tosin monet olivat myös paperiHOPSin kannalla parhaasta HOPSin tekotavasta kysyttäessä. Useat ehdottivat myös joko paperille ja verkossa tehtävän HOPSin tai suullisen ja verk-

koHOPSin yhdistelmiä.

”Mielestäni tekotavalla ei ole suurta väliä, kunhan vain suunnitelma dokumentoidaan jollain tavalla. Suullisesti laadittu suunnitelma on tässä mielessä huono vaihtoehto, koska yksityiskohdat luultavasti unohtuvat melko pian. Paperi- tai verkkosuunnitelma on hyvä.”

”Pienehkössä 10-15 hlön ryhmässä opintojen alkaessa. Joku vetää mallisuorituksen ja sitten tehdään omia säätöjä siihen. II -vaihtoehto on yhdessä assarin kanssa.”

”Verkko AINOA järkevä vaihtoehto.”

”Verkossa tekemisen lisäksi pitäisi yhdistää keskustelu/keskustelut opinto-ohjaajan tms. kanssa suunnitelmaan liittyen.”

”Verkossa.. Paperiversio olisi aina hukassa ja päivitysten tekeminen hankalaa tai ainakin pidemmän päälle suttuista. Kuka muistaa suullisista suunnitelmista vuoden päästä mitään? Verkossa HOPSia on helppo muokata ja tarkistaa tarpeen tullen. Korpin kautta kurssi tietojen ja aikataulujen tarkistaminen on helppoa.”

”Paperiversio on usein selkeä. Suullista ei muista, eikä siihen voi palata. Verkko ja paperiversiot täydentävät toisiaan.”

Ongelmina on informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoilla esimerkiksi eHOPSin hidas latautuminen hitaalla yhteydellä sekä muuttuneiden opintojaksokoodien aiheuttamat ongelmat. Myös laitoksien toiminnassa on ollut parantamisen varaa, sillä vaikka opiskelijat ovat laittaneet eHOPSiaan opintoneuvojille kommentoitavaksi, eivät he välttämättä ole saaneet vastausta. Vanhempiakin tutkintovaatimuksia kaivattaisiin Korppiin, samoin joitakin opintokokonaisuuksia. Joidenkin mielestä eHOPS on sekava ja erilaisia näkymiä on liikaa. Ongelmia on aiheuttanut myös tutkintorakenteisiin tehdyt muutokset. Vanhat opiskelijat eivät voi suunnitella opintojaan täysin aloittamana vuonna voimassa olleen tutkintovaatimuksen pohjalta, koska kaikkia kursseja ei enää järjestetä ja opintojaksokoodit ovat vaihtuneet.

eHOPS-sovelluksen hyväksi puoliksi mainittiin integraatio Korpin kanssa, hyvä idea sekä helppokäyttöisyys. Myös opintojaksojen taustaväreistä pidettiin.

8.4.2 Kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset

Kasvatustieteiden tiedekunnasta kyselyyn vastasi 64 opiskelijaa, mikä on 17 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista. Huomattavat 94 prosenttia vastaajista oli nai-

sia, mikä tosin selittynee kasvatustieteen tiedekunnan opiskelijoiden sukupuolija-kaumalla. Naisia on opiskelijoistakin suurin osa. 44 prosenttia vastaajista opiskeli erityispedagogiikan laitoksella, viisi prosenttia kasvatustieteen laitoksella, 33 prosenttia opettajankoulutuslaitoksella sekä 19 prosenttia varhaiskasvatuksen laitok- sella. Vastaajista suurin osa (70 prosenttia) oli aloittanut opintonsa syksyllä 2005. Jopa hieman yli puolet vastaajista oli opiskellut ennen yliopisto-opintojaan jossain muualla, joista suurin osa avoimessa yliopistossa. Ainoastaan muutama vastaaja oli kuitenkin tehnyt HOPSin aiempiin opintoihinsa liittyen. Lähes puolet (39 pro- senttia) vastaajista oli laatinut HOPSin yliopisto-opintoihinsa liittyen muuten kuin eHOPS-sovelluksella. Suurin osa oli laatinut HOPSinsa paperille. 80 prosenttia vas- taajista vastasi, että eHOPSin tekeminen on hänelle pakollista. Ainoastaan reilu puo- let (56 prosenttia) oli sitä mieltä, että eHOPSin tekemisen tulisi olla pakollista. Osa opiskelijoista, joille eHOPS on pakollinen, siis selvästi vastusti pakollisuutta.

Pakollisuutta vastustaneissa opiskelijoissa oli paljon sellaisia, jotka kokivat eHOP- Sin tekemisen turhaksi sen vuoksi, että heille annetaan laitokselta valmis lukujär- jestys, joten eHOPS on kaikilla saman pääaineen opiskelijoilla lähes samanlainen. Näin koettiin ainakin varhaiskasvatuksen ja opettajankoulutuslaitoksen opiskelijoi- den keskuudessa. Myös eräs vastaaja, jonka opinnot ovat aivan loppusuoralla, koki eHOPSin turhaksi. Monet olivat sitä mieltä, että HOPS pitäisi saada tehdä halua- mallaan tavalla, joko paperille, sähköisesti tai minkä tavan kokeekaan itselleen par- haaksi. eHOPS-sovellus sai myös kritiikkiä. Muutaman vastaajan mielestä eHOPSin tulisi olla pakollinen vasta sitten, kun sovellus saadaan toimimaan kunnolla. Esi- merkiksi korvaavuuksien merkitsemisen kanssa oli ollut ongelmia. Myös sitä kriti- soitiin, että kurssitarjonnasta ei ole useinkaan tietoa etukäteen, joten kurssien suun- nittelu ja varsinkin ajoittaminen suunnitelmaan on sen takia hankalaa. Myös osa pakollisuutta myötäilevistä vastaajista oli vastauksessaan kahden vaiheilla, toisaal- ta eHOPS on hyödyllinen ja helppo käyttää, mutta toisaalta se ei välttämättä sovellu kaikille.

56 prosenttia kyselyyn vastanneista kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijoista vastasi, että hänen eHOPSiinsa on liitetty kysely tai kyselyitä. Näin vastanneista suurin osa (75 prosenttia) oli sitä mieltä, että kysely on tarpeellinen osa HOPSia.

Jopa 80 prosenttia vastaajista oli saanut tukea eHOPSinsa laatimiseen. Eniten tu- kea oli saatu laitoksen järjestämissä infoissa (67 prosenttia vastaajista saanut tukea tätä kautta), ryhmäohjauksessa (59 prosenttia), eHOPS-klinikalla (53 prosenttia) se- kä kaverilta (58 prosenttia). eHOPS-klinikalta tukea saaneista moni koki saaneensa klinikalta paljon tukea, kun taas muita tuen muotoja koettiin saadun suurimaksi osaksi ”jonkin verran” tai ”vähän”. Tästä voi päätellä, että atk-luokassa pidettävät

eHOPS-klinikat ovat hyödyllinen ohjauksen muoto.

Hieman yli puolet (55 prosenttia) vastaajista koki, että tukea eHOPSin laadintaan on ollut tarjolla riittävästi. Eniten lisätukea olisi kaivattu opintosuunnitelman sisällön laatimiseen. Joidenkin vastaajien mielestä myös opastus sovelluksen käyttöön olisi ollut tarpeen. On myös huomattava, että 20 prosenttia vastaajista ei ollut saanut minkäänlaista tukea eHOPSin laatimiseen. Lähes kaikilla laitoksilla on nimetty henkilö, jonka kanssa opiskelijat voivat keskustella omista opintosuunnitelmistaan (80 prosenttia vastasi, että tällainen henkilö laitoksella on). Tosin läheskään kaikki eivät osanneet sanoa kuka tämä henkilö on. Ainoastaan 41 prosenttia vastaajista oli saanut palautetta eHOPSinsa sisällöstä. Eniten palautetta oli saatu henkilökohtaisessa keskustelussa (38 prosenttia), mutta jonkin verran myös ryhmäkeskustelussa (11 prosenttia). Muutama vastaaja oli saanut palautetta eHOPSiin liitettyjen kommenttien avulla (8 prosenttia) tai sähköpostitse (5 prosenttia). Henkilökohtaista ohjausta kaivattaisiin enemmän eHOPSin suunnitteluun.

66 prosenttia vastaajista koki tekemänsä eHOPSin hyödylliseksi. Alle puolet (44 prosenttia) vastaajista oli muuttanut HOPSiaan suunnitelmiansa muuttuessa. Jopa 42 prosenttia vastaajista oli joko täysin tai osittain samaa mieltä väittämästä "Teen eHOPSin ainoastaan siksi, että se on pakollista omalla laitoksellani". Kuitenkin lähes kaikki (91 prosenttia) vastaajat pitivät eHOPSia tarpeellisena. Vain muutama vastaaja oli sitä mieltä, että opintojen suunnittelu eHOPSin avulla ei sovi yliopisto-opiskeluun. Suurin osa vastaajista oli joko eri mieltä tai ei osannut kommentoida väitettä "eHOPS ja siihen liittyvä tuki on mielestäni parantanut henkilökohtaisen opinto-ohjauksen saatavuutta laitoksellamme". Jopa 89 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että eHOPS mahdollistaa yksilöllisen opintosuunnitelman tekemisen. Hieman yli puolet vastaajista (56 prosenttia) oli sitä mieltä, että opintosuunnitelman tekeminen eHOPS-sovelluksella ei ole vaikeaa. 45 prosenttia oli sitä mieltä, että se on helppoa. Ainoastaan vajaa puolet vastaajista (48 prosenttia) oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteestä "Tulen jatkossakin käyttämään eHOPSia opintojen suunnittelun välineenä". Toisaalta 27 prosenttia vastaajista vastasi "en osaa sanoa". eHOPSin käytön tulevaisuus on siis opiskelijoiden mielestä vielä kohtuullisen epävarmaa.

Lähes kaikki (94 prosenttia) vastaajat kokivat, että siitä on hyötyä, että HOPSin voi tehdä verkossa. Yleisin vastaus "paras tapa tehdä HOPS" -kysymykseen oli: "verkossa". Moni oli myös paperiHOPSin kannalla. Lähes kaikki kuitenkin painottivat sitä, että myös henkilökohtaista ohjausta kaivataan. eHOPSin pohjana pitäisi siis olla henkilökohtainen keskustelu opintoneuvojan kanssa tai opintoneuvojan pitäisi olla paikalla eHOPSia tehtäessä. Joidenkin mielestä toisenlainen järjestys olisi parempi eli ensin opiskelija tekee suunnitelmansa verkossa ja sen jälkeen olisi suul-

linen keskustelu ohjaajan kanssa.

Ongelmia eHOPSin laatimisessa on ollut erityisesti opiskelijoilla, joilla on muualla (esimerkiksi toisessa yliopistossa) suoritettuja opintoja. Myös tutkinnonuudistuksen yhteydessä muuttuneet opintojaksokoodit ovat tuottaneet useille opiskelijoille harmaita hiuksia eHOPSia laadittaessa. Ohjeistusta kyseiseen asiaan ei siis ole ollut tarjolla riittävästi. Aina ohjaajatkaan eivät ole osanneet auttaa opiskelijaa ongelmien ratkaisussa, joten sovelluksen käytön hallitsevista ohjaajistakin tuntuu olevan pulaa. Myös sitä moitittiin, että sovellus toimii kunnollisesti ainoastaan Mozilla-selaimella.

Hyvinä puolina sovelluksessa mainittiin ainakin suoritettujen ja ilmoitauduttujen opintojaksojen väritykset sekä opintopisteiden tai -viikkojen yhteen laskeminen. Monien vastaajien mielestä eHOPS-sovellus on selkeä ja helppo käyttää. Jotkut taas eivät löytäneet sovelluksesta mitään hyvää. Apua tekemiseen kaivattiin lisää joko ohjeiden tai ohjauksen muodossa. Sovelluksen haluttiin olevan helppokäyttöisempi. Käytettävyydestä löydettiin parantamisen varaa. Opiskelijat eivät haluaisi olla painamassa ”Tallenna”-painiketta joka välissä. Myös laitojen toiminnasta löydettiin kehitettävää. Vanhatkin opiskelijat tulisi ottaa huomioon vähintään siten, että tutkintovaatimukset löytyisivät Korpista. Lisäksi eHOPSien ohjaajien ja tarkastajien tulisi osata käyttää sovellusta.

Seuraavassa joitakin poimintoja kehitysideoita käsittelevän kysymyksen vastauksista:

”Käytettävyyttä voisi parantaa: toiminnot ovat monen välilehden ja hii-
rennapautuksen takana, eivätkä kaikkien toimintojen nimet vastaa to-
dellista toimintoa. Erityisesti Muokkaus-välilehden toiminnot ovat mo-
nimutkaisia.”

”Kehittelyä pitäisi käydä keskustellen. Osapuolina tulisi olla opintosih-
teeri, opiskelija, lomakkeen suunnittelija, koodaaja ja webbisuunnittelija.
Heillä pitäisi olla yhteinen ymmärrys asiasta, jotta voidaan luoda jotain
kattavaa.”

”Vastuutahon tulee huolehtia, että eHOPS:n tarkastajien tulee myös osa-
ta käyttää ja ymmärtää eHOPS:ia.”

8.4.3 Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset

Kyselyyn vastasi ainoastaan kymmenen yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opis-
kelijaa eli vain kolme prosenttia vastaajista oli kyseisestä tiedekunnasta. Pieni luku

selittyy sillä, että eHOPS ei ole pakollinen missään yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan oppiaineessa. Yksi opiskelija tosin vastasi, että eHOPS on hänelle pakollinen. Vastanneet olivat pääasiassa sosiologiaa pääaineenaan opiskelevia, mutta vastaajien joukossa oli myös filosofian, sosiaalityön sekä valtio-opin opiskelijoita. Vastanneista jopa kuudella oli yliopisto-opintoja edeltäviä opintoja, esimerkiksi avoimen yliopiston opintoja. Ainoastaan yksi vastaajaa oli tehnyt HOPSin yliopisto-opintoja edeltävissä opinnoissaan. Lähes kaikki vastaajat olivat tehneet yliopisto-opintoihinsa liittyen paperiHOPSin.

Neljä vastaajaa (40 prosenttia vastaajista) oli sitä mieltä, että eHOPSin tulisi olla pakollinen. Pakollisuutta perusteltiin sillä, että eHOPS selkiyttää opintoja ja että eHOPSin tekeminen tehostaa opiskelua. Eräs vastaaja kritisoi kovasti nykyisiä yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa käytössä olevaa paperiHOPSia. Ne kuusi vastaajaa, jotka vastustivat eHOPSin pakollisuutta olivat pääosin sitä mieltä, että pakollisuus saattaisi aiheuttaa negatiivista suhtautumista eHOPSiin. Joillekin opintosuunnitelman tekeminen on luontevampaa paperille kuin sähköisesti. Kyselyitä ei vastaajien eHOPSeissa ollut.

Ainoastaan yksi vastaaja oli saanut tukea eHOPSin laatimiseen. Vähäistä apua on kuitenkin saatu laitoksen WWW-sivuilta, tutortapaamisissa, sähköpostitse sekä amanuenssilta. Eräs vastaaja oli saanut opastusta tutorkoulutuksessa. Vastaajista noin puolet ei ole kaivannutkaan tukea eHOPSin tekemiseen. Tukea olisi kaivattu Korpin puolelta ohjeiden muodossa sekä laitoksen puolelta ohjienä siitä, miten kyseisellä laitoksella eHOPSia käytetään. Osa vastaajista ei osannut nimetä ketään henkilöä, joka laitoksella ohjaisi eHOPSin teossa. Kukaan vastaajista ei ollut saanut palautetta eHOPSinsa sisällöstä.

Kahden vastaajan mielestä eHOPSista ei ole ollut hyötyä. Ainoastaan puolet vastaajista on muokannut eHOPSiaan suunnitelmiansa muuttuessa. Kuusi vastaajaa oli samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että eHOPSin avulla pystyy helposti näkemään sen, mitä on omissa opinnoissaan tehnyt ja mitä vielä tulisi tehdä. Huomattavaa on, että neljä vastaajaa (40 prosenttia) oli osittain tai täysin eri mieltä kyseisestä väitteestä. Toisaalta suurin osa oli kuitenkin sitä mieltä, että eHOPS on tarpeellinen opintojen suunnittelun apuväline. Noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että opintojen suunnittelu on ollut vaikeaa eHOPSin avulla. Suurimman osan mielestä eHOPS soveltuu hyvin yliopisto-opintojen suunnittelun apuvälineeksi, mutta puolet oli kuitenkin sitä mieltä, että opintojen suunnitteluun ei tarvita eHOPSia. Suurin osa vastaajista kuitenkin arvelee käyttävänsä sovellusta opintojen suunnitteluun myös jatkossa. Lähes kaikkien vastaajien mielestä eHOPS mahdollistaa yksilöllisen opintosuunnitelman laatimisen.

Ainoastaan yksi vastaaja oli sitä mieltä, että siitä ei ole hyötyä, että opintosuunnitelman voi tehdä verkossa. Hän perusteli vastaustaan sillä, että HOPSin voi tehdä myös opinto-oppaan avulla paperille. Kaikkien muiden mielestä opintosuunnitelman laatiminen ja säilyttäminen verkossa on kätevää ja suunnitelman päivittäminen helppoa. Muutama näistä vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että opintosuunnitelma on paras tehdä paperille.

Ongelmia on yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoille aiheuttanut eHOPSia laatiessa koulutuksen puute. Kaikista ominaisuuksista ei selvästikään tiedetä tai niitä ei osata käyttää. Myös se, että tiedekunnassa ei ole vielä panostettu eHOPSin käyttöön aiheuttaa ongelmia. Esimerkiksi toisiaan vastaavia opintojaksoja ei ole merkitty Korppiin ainuttakaan, joten vanhat opiskelijat eivät saa suorittamiaan opintojaksoja näkymään oikein. Eräs opiskelija kaipasi Korppiin selkeitä etenemisohjeita aloittelijalle.

8.4.4 Tiedekuntien vertailua

Informaatioteknologian tiedekunnassa ollaan eniten sitä mieltä, että eHOPSin tulisi olla pakollinen. Tosin hieman yli puolet vastanneista kasvatustieteiden opiskelijoista kannatti myös pakollisuutta, kun taas yhteiskuntatieteilijöissä pakollisuuden kannattajat jäivät vähemmistöön. eHOPS on pakollinen lähes kaikille (80 prosentille) vastanneille kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijoille, joten pakollisuutta vastusti lähes puolet (41 prosenttia) niistä, joille eHOPS on pakollinen. Informaatioteknologian tiedekunnassa vastaava luku on 32 prosenttia.

Tukea on saatu eHOPSin käyttöön huomattavasti eniten kasvatustieteiden tiedekunnassa. Tosin informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoista suurin osa oli sitä mieltä, että tukea on ollut tarjolla riittävästi, joten he eivät olisi sitä kaivanneetkaan. Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoistakin ainoastaan puolet olisi kaivannut lisää tukea. Tästä voidaan päätellä, että tuen tarve on yksilöllistä, toisen tarvitsevat enemmän tukea ja toiset eivät kaipaa sitä lainkaan. Kasvatustieteiden opiskelijat olivat myös saaneet enemmän palautetta eHOPSistaan kuin informaatioteknologian ja yhteiskuntatieteiden opiskelijat. Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassahan eHOPS-sovellus ei ole vielä käytössä, joten on ymmärrettävää, että myöskään palautetta ei ole sähköisistä suunnitelmista annettu.

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoista jopa puolet oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että opintojen suunnittelu on vaikeaa eHOPSin avulla. Keskimäärin kaikista vastaajista niin ajatteli ainoastaan 30 prosenttia. 70 prosenttia kaikista vastaajista koki eHOPSin tarpeelliseksi. Kasvatustieteiden tiedekunnan opis-

kelijoista lähes kaikki ovat tätä mieltä, sillä jopa 91 prosenttia oli täysin tai osittain samaa mieltä asiasta. Kuitenkin alle puolet (48 prosenttia) kasvatustieteiden opiskelijoista vastasi aikovansa käyttää sovellusta jatkossakin ja suuri osa ei osannut ottaa kantaa asiaan.

Kaikkia kyselyyn vastanneita tarkasteltaessa palautetta on saatu useimmin sähköpostitse. Näin on myös informaatioteknologian tiedekunnassa. Kasvatustieteiden tiedekunnassa eniten palautetta on kuitenkin saatu henkilökohtaisessa keskustelussa. Verrattaessa kolmea tarkasteltavana olevaa tiedekuntaa, on kasvatustieteilijöiden joukossa vähiten niitä, jotka kokevat että heidän eHOPSistaan on ollut hyötyä. Informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoissa taas on eniten niitä, joiden mielestä eHOPSista on ollut paljon hyötyä.

75 prosenttia niistä kasvatustieteiden opiskelijoista, joiden eHOPSiin on liitetty kysely, kokee kyselyn tarpeelliseksi. Kasvatustieteilijät siis selvästikin arvostavat kyselyä enemmän kuin esimerkiksi informaatioteknologian opiskelijat, joiden keskuudessa vastaava luku oli 50 prosenttia.

8.5 Opiskelijakyselyn yhteenveto

Monen opiskelijan vastauksista kävi ilmi, että sovellus on koettu hyödylliseksi ja tarpeelliseksi, kunhan sen kanssa on ensin hiukan ”väännetty kättä”. Ensivilkaisulla sovellus ei siis välttämättä tunnu käyttäjistä kovinkaan hyödylliseltä tai selkeältä, mutta kunhan käytön oppii ja suunnitelman laatimiseen viitsii käyttää hieman aikaa, kokevat useimmat sovelluksen hyödylliseksi. Kohtuullisen moni vastaaja kokee eHOPS-sovelluksen käytön olevan edelleen vaikeaa. Monessa tapauksessa apuna olisi ollut parempi opastus sovelluksen käyttöön. Käyttöliittymä on kohtuullisen monimutkainen, koska se sisältää paljon tietoa, joten ilman opastusta kaikkien ominaisuuksien omaksuminen on usein mahdotonta.

Useampi vastaaja kaipasi eHOPS-sovellukseen käyttöohjeita. Selvästikään kaikki vastaajat eivät olleet huomanneet olemassa olevaa käyttöohjetta. Toisaalta osa kaipasi nimenomaan aloittelevaa käyttäjää palvelevaa, selkeää ohjetta. Nykyinen käyttöohje ei välttämättä ole riittävän selkeä erilaisia käyttäjiä ajatellen.

Hyödyllimmäksi ohjauksen muodoksi on koettu eHOPS-klinikat, joissa opiskelijat tekevät eHOPSiaan atk-luokassa kukin omalla koneellaan ja yksi tai useampi ohjaaja neuvoo ja ohjaa heitä sekä teknisissä että sisällöllisissä asioissa.

Opiskelijoiden vastauksista käy ilmi, että henkilökohtaista ohjausta olisi kaivattu nykyistä enemmän. Henkilökohtaisen ohjauksen ongelmana on varsinkin suurilla laitoksilla resurssien riittämättömyys. Riittämättömien resurssien vuoksi henkilö-

kohtaista ohjausta ei useimmiten suoraan tarjota, vaan sitä luvataan antaa, jos opiskelija sitä pyytää. Ohjausta saatetaan antaa joko ryhmissä tai ainoastaan sähköisesti, esimerkiksi sähköpostilla.

Kaikki opiskelijat eivät edes koe ohjausta tarvitsevansa. Toisaalta taas kaikki eivät osaa ohjausta pyytää, vaikka sitä tarvitsisivatkin. Tästä johtuen laitoksen näkökulmasta on vaikea päättää määrätäänkö ohjaustilanteet kaikille pakolliseksi vai annetaanko opiskelijoille oikeus päättää ohjauksen tarpeestaan. Selvästikin ohjausta tulisi kuitenkin tarjota kohtuullisen näkyvästi eikä ainoastaan odottaa, että opiskelijat ottaisivat yhteyttä. Opiskelijat eivät aina edes tiedä kuka heidän opintojensa ohjaajana toimii.

Opiskelijakyselyn vastaajista on tunnistettavissa luvussa 3.3 mainitut kolme, erilaiset ohjaustarpeet omavaa ryhmää. Osa opiskelijoista tietää mitä heidän pitää opiskella ja mitkä heidän tavoitteensa ovat. He eivät tarvitse ohjausta, vaan osavat suunnitella opintonsa eHOPS-sovelluksella itsenäisesti. Osa näistä opiskelijoista ei koe tarvitsevansa opintosuunnitelmaa lainkaan. Toiseen ryhmään kuuluvat opiskelijat ovat hieman epävarmoja suunnitelmistaan ja tarvitsevat tukea itsenäiseen sovelluksen käyttöön siirtymisessä. Kolmas ryhmä taas tarvitsee paljon tukea, sillä heillä on laajempia ongelmia opintojensa ja tulevaisuutensa suhteen. Kaikkiin ryhmiin kuuluvat opiskelijat saattavat tarvita tukea sovelluksen teknisen käytön opetteluun suhteen.

Sovellusta pitää selvästi kehittää edelleen, jotta se toimisi paremmin kaikkien käyttäjien tarpeissa. Ongelmia on ollut etenkin niillä opiskelijoilla, joilla on muualla suoritettuja opintoja. Ongelmia on aiheuttanut myös se, että kaikki laitokset eivät ole syöttäneet sovellukseen kaikkia opintokokonaisuuksiaan tai tutkintovaatimuksiaan. Toisiaan vastaavia opintojaksoja on merkitty Korppi-järjestelmään vain harvalla laitoksella, joten suurin osa ennen syksyä 2005 aloittaneista opiskelijoista ei ole saanut muokattua eHOPSiaan haluamansa näköiseksi.

Suurin osa ohjaajista oli sitä mieltä, että malliopintosuunnitelma on hyödyllinen. Valitettavasti opiskelijoilta ei kysytty mielipidettä malliHOPSista. Ohjaajista lähes kaikki kokivat kyselyt oleelliseksi osaksi HOPSia. Opiskelijoista ei läheskään yhtä moni pitänyt kyselyä tarpeellisena.

Useat opiskelijat kokivat ongelmalliseksi sen, että opintosuunnitelmaa muokattaessa täytyy muistaa tallentaa muutokset ennenkuin painaa mitään linkkiä. Valitettavasti WWW-tekniikkaa käytettäessä tätä ominaisuutta ei ole mahdollista muuttaa. Asiasta selvästikin olisi tarpeen mainita koulutuksia pidettäessä.

Jotkut opiskelijat eivät pitäneet eHOPSista siksi, koska sitä ei voi koko ajan kuljettaa mukana. He eivät ehkä olleet ottaneet huomioon, että eHOPS-sovelluksella

tehty suunnitelma on mahdollista tulostaa. Tästä voi päätellä, että saattaisi olla hyvä tuoda eHOPSin tulostamismahdollisuus paremmin ilmi sovelluksen käyttöliittymässä.

Ehdotuksia käytänteiden parantamiseksi:

- Kaikille opiskelijoille olisi tarjottava mahdollisuus eHOPSin tekemiseen.
- Kaikille opiskelijoille tulisi tiedottaa selkeästi laitoksen HOPS-käytännöistä, jotta kaikki opiskelijat tietäisivät onko eHOPSin tekeminen heille pakollista tai onko se edes mahdollista. Niille opiskelijoille, joiden on eHOPS tehtävä olisi hyvä olla kirjalliset ohjeet, joissa kerrotaan milloin eHOPSin pitää olla valmis ja mitä sitten pitää tehdä kun se on valmis.
- Kaikille opiskelijoille ja ohjaajille olisi tarjottava mahdollisuus eHOPS-koulutukseen. eHOPS-klinikat koettu hyödylliseksi tavaksi.
- eHOPSin käytön perehdyttämisen jälkeen opiskelijoille annetaan aikaa laatia suunnitelma eHOPS-sovelluksella. (Suunnitelmaa voidaan tehdä eHOPS-klinikalla, jossa on paikalla ohjaaja, joka osaa neuvoa sekä teknisissä että tutkintovaatimusten sisältöön liittyvissä ongelmissa.) Keskustelua voi ohjaajan kanssa käydä suunnitelmaan liittyvistä pienemmistä asioista sähköisesti jo tässä vaiheessa.
- Tiettyyn päivään mennessä tai kun HOPS on opiskelijan mielestä valmis on HOPS laitettava aktiiviseksi.
- Aktiivista HOPSia tarkastellaan joko ohjaajan kanssa (HOPS voi olla tulostettuna mukana) tai ohjaaja tarkastelee sähköisesti. Ohjaaja liittyy HOPSiin kommentteja. Parhaimmillaan eHOPS toimii henkilökohtaisen ohjauksen tukena. Opiskelija on jo miettinyt opiskeluaan henkilökohtaiseen ohjaukseen tullessaan, joten ohjaustilanteesta on enemmän hyötyä.
- Opiskelija mahdollisesti korjaa HOPSiaan ohjauskeskustelun perusteella.
- Ohjaaja tai erillinen hyväksyjä hyväksyy HOPSin.
- Prosessin ei tarvitse olla kaikille opiskelijoille samanlainen. Kaikki eivät kaipaa henkilökohtaista ohjausta eivätkä kovin laajaa opastusta sovelluksen käyttöön. Niille, joilla on eniten ongelmia tulee olla tarjolla enemmän ohjausta. Ohjauskeskustelut voivat olla hyvinkin lyhyitä niillä, joilla ei ongelmia ole.

9 Yhteenveto

Henkilökohtaiset opintosuunnitelmat tulevat pakolliseksi kaikille yliopisto-opiskelijoille syksyllä 2006. Jyväskylän yliopistossa tarjotaan yhtenä henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekovälineenä eHOPS-sovellusta.

Tässä tutkielmassa selvitettiin käyttäjien kokemuksia Jyväskylän yliopistossa kehitetystä eHOPS-sovelluksesta. eHOPS-sovellus on sähköinen henkilökohtaisen opintosuunnitelman hallinta- ja raportointisovellus ja se toimii osana Korppi-opintotietojärjestelmää. Sovelluksella opiskelijat voivat laatia henkilökohtaisen opintosuunnitelman ja seurata sen toteutumista. Tutkielman tavoite oli selvittää kokevatko käyttäjät eHOPS-sovelluksen hyödyllisenä. Tarkoitus oli selvittää myös millaiset käytännöt ovat käyttäjien mielestä sopivimmat sovellusta käyttäessä.

Tutkielman yhteydessä tehtyyn, opiskelijoille tarkoitettuun kyselyyn vastanneista opiskelijoista pääosa piti tekemäänsä eHOPSia hyödyllisenä ja eHOPS-sovellusta tarpeellisenä opintojen suunnittelun välineenä. Tosin sovelluksen käytön oppiminen vaatii useimpien opiskelijoiden kohdalla aikaa ja harjoittelua.

Opinto-ohjaajille tarkoitettuun kyselyyn saatiin valitettavan vähän vastauksia. Vastanneista pääosa piti eHOPS-sovellusta hyvänä työkaluna. Ohjaajat eivät haluaisi pakottaa opiskelijoita yhden työkalun käyttöön vaan haluaisivat tarjota opiskelijoille myös muita tapoja opintosuunnitelman tekemiseen. Ohjaajien kannalta on kuitenkin helpointa, jos kaikki opiskelijat tekevät HOPSin samalla tavalla ja kaikki HOPSit löytyvät samasta paikasta. Tämä on monella laitoksella syynä siihen, että eHOPSin laatiminen on pakollista tai se halutaan pakolliseksi. Monet opiskelijat ovat sitä mieltä, että opiskelijoiden pitäisi itse saada päättää miten he opintosuunnitelmansa tekevät.

Sovellus on siis saanut käyttäjien mielipiteet hajaantumaan sekä puolelleen että vastaan. Osa käyttäjistä on sitä mieltä, että eHOPS on helppokäyttöinen ja huomattavasti kätevämpi kuin paperiHOPSit. Osa taas kokee sovelluksen käytön niin hankalaksi että mieluiten ei käyttäisi sitä ollenkaan. Joidenkin mielestä eHOPS on ideaana hyvä, mutta toteutus on huono. Sovellus näyttäisi kuitenkin olevan useimpien käyttäjien mielestä ainakin kehityskelpoinen työkalu opintosuunnitelmien laatimiseen. Tulevaisuus näyttääkin onko sovelluksesta saatu riittävän toimiva syksyyn 2006 mennessä, jolloin suuri osa Jyväskylän yliopiston laitoksista aikoo ottaa sen käyttöön.

Lähteet

- [1] Ahonen, Anna-Maija, *Yliopisto-opiskelijoiden ohjauskokemukset*, kirjassa *Yliopisto-opiskelu ja sen kokeminen*, (Mäkinen, Jarkko ja Olkinuora, Erkki (toim.)), Turun yliopisto, Turku, 1999.
- [2] Ansela, Maarit, Haapaniemi, Tommi ja Pirttimäki, Säde, *Yliopisto-opiskelijan hops. Ohjaajan opas*, Kevama Oy, Kuopio, 2005.
- [3] Erikson I. ja Mikkonen J. (toim.), *Opiskelun ohjaus yliopistossa*, Edita, Helsinki, 2003.
- [4] Gamma, Erich, Helm, Richard, Johnson, Ralph ja Vlissides, John, *Olio-ohjelmointi, suunnittelumallit*, Oy Edita Ab, Helsinki, 2001.
- [5] Haapanen, Carita, Knubb-Manninen, Gunnel, Lahti, Juha, Lairio, Marjatta, Maijanen, Tuula, Nissilä, Pia, Nuutinen, Anita, Puukari, Parkkinen Juha, Sauli, Rantamäki, Jari, Vesala, Antti ja Vuorinen, Raimo, *Jyväskylän yliopiston opinto-ohjauksen kokonaissuunnitelma*, saatavilla WWW-muodossa <URL: <http://oplaa.jyu.fi/sisalto/materiaalit/Ohjausmuistio021204.pdf>>, Perustelumuistio, 2002.
- [6] Hakkarainen, Sari ja Pitkänen, Sari, *OVI - virtuaalisen ohjaus- ja arviointiympäristön kehittämishanke*, saatavilla WWW-muodossa <URL: http://www.virtuaaliyliopisto.fi/data/files/extranet/esittely/ovi_e>, Joensuun yliopisto, 2004.
- [7] Huttu K., Isohanni I., Lerkkanen J., Mielityinen I., Moitus S., Talvi U., Uusi-Rauva E., Vuorinen R. (toim.), *Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa*, Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 13:2001, Edita Oyj, Helsinki, 2001.
- [8] *Periaatepäätös opinto-ohjaus- ja opiskelusuunnitelmien laatimisesta sekä Jyväskylän yliopiston HOPS-linjaus*, Hyväksytty yliopiston hallituksessa 15.3.2006, saatavilla WWW-muodossa <URL: <http://www.jyu.fi/hallinto/opiskelijapalvelut/opintohallinto/hops/>> 15.3.2006.

- [9] Kalermo, Salla, *eHOPS-sovelluksen esittelysivusto*, saatavilla WWW-muodossa <URL: <https://korppi.jyu.fi/kotka/help/hops/esittely/>>, viitattu 30.3.2006.
- [10] Kankaanranta, Marja, Karimäki, Ari ja Linnakylä, Pirjo, *Autenttisuuden ihanne verkkoportfolioiden käytössä*, kirjassa *Opiskelun ohjaus ja arviointi verkkoympäristöissä korkea-asteen koulutuksessa*, (Vuorinen, Raimo (toim.)), Joensuun yliopistopaino, Joensuu, 2000.
- [11] Korppi-ylläpitäjät, *Korppi-järjestelmän kehitys ja kehityksessä mukana olleet henkilöt*, saatavilla WWW-muodossa <URL: <https://korppi.jyu.fi/kotka/help/faq/history.jsp>>, viitattu 19.4.2006.
- [12] Koski, Titta, *Akateemisten opiskelutaitojen tukeminen*, kirjassa *Opiskelun ohjaus ja arviointi verkkoympäristöissä korkea-asteen koulutuksessa*, (Vuorinen, Raimo (toim.)), Joensuun yliopistopaino, Joensuu, 2000.
- [13] Mannisenmäki, Eija, *Verkko-ohjaajan tehtävät ja roolit*, kirjassa *Oppimisen ohjaus verkossa*, (Matikainen, Janne (toim.)), Palmenia-kustannus, Helsinki, 2003.
- [14] Marttunen, Miika, *Sähköpostin avulla perustelemaan keskusteluun?*, *Aikuiskasvat*, 4 (1997), s. 283–290.
- [15] Matikainen, Janne, *Ohjaus verkko vuorovaikutuksena*, kirjassa *Oppimisen ohjaus verkossa*, (Matikainen, Janne (toim.)), Palmenia-kustannus, Helsinki, 2003.
- [16] Matikainen, Janne (toim.), *Oppimisen ohjaus verkossa*, Palmenia-kustannus, Helsinki, 2004.
- [17] Matikainen, Janne, *Verkko - ohjauksen väline vai arena?*, kirjassa *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3*, (Onnismaa, Jussi, Pasanen, Heikki ja Spangar, Timo (toim.)), *Opetus 2000* -sarja, PS-kustannus, Juva, 2004.
- [18] Oksanen, Ulla, Tella, Seppo, Vahtivuori, Sanna, Vuorento, Anu ja Wager, Petra, *Verkko opetuksessa - opettaja verkossa*, Edita Oyj, Helsinki, 2001.
- [19] Onnismaa, Jussi, Pasanen, Heikki ja Spangar, Timo (toim.), *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1*, PS-kustannus, Juva, 2000.
- [20] Oodi-konsortio, *Oodin HOPS-projekti - loppuraportti 10.6.2004*, versio 0.8, saatavilla WWW-muodossa <URL:

http://www.oodi.fi/hy/weboodi/OodiHOPS_loppuraportti.pdf>, Oodi-HOPS esitutkimusprojekti, 2004.

- [21] *eHopo-sovellus*, saatavilla WWW-muodossa <URL: <http://abra.joensuu.fi:8443/ehopodemo/login.jsp>>, Joensuun yliopisto, viitattu 30.3.2006.
- [22] Pasanen, Heikki, *Mitä ohjaus on?*, kirjassa Oppimisen ohjaus verkossa, (Matiainen, Janne (toim.)), Palmenia-kustannus, Helsinki, 2003.
- [23] Vuorinen, Raimo, *Arviointia ja ohjausta tukevien monipalveluympäristöjen strateginen suunnittelu yliopistoissa*, kirjassa Opiskelun ohjaus ja arviointi verkkoympäristöissä korkea-asteen koulutuksessa, (Vuorinen, Raimo (toim.)), Joensuun yliopistopaino, Joensuu, 2000.